

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalářské kombinované studium

2007 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Zahradníková

Vybavení domácnosti před rokem 1989 a dnes
analýza uspokojování potřeb vytvořených trhem

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Aleš Bříza

Prohlášení autora

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 4. března 2012

Lenka Zahradníková

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce PhDr. Alešovi Břízovi za odborné vedení a pomoc při zpracování této práce. Dále děkuji za odborné rady Ing. arch. Jarmile Zahradníkové, Ing. Václavu Zahradníkovi a Mgr. Petru Tschakertovi. Velké poděkování patří také nejbližší rodině, bez jejíž pomoci, bych práci neodevzdala včas.

Anotace:

Politická situace v Československé socialistické republice v sedmdesátých letech dvacátého století nepřála nijak významně kultuře bydlení, a to i přesto, že tu pracovalo mnoho šikovných designérů a architektů. Někteří z nich odjeli za hranice, jiní zůstali. Následující stránky mapují jejich tvorbu s ohledem na tehdejší možnosti a následně pokračuje dobou plnou změn. Sametová revoluce v roce 1989 umožnila otevření hranic a tím přívál zahraničního nábytku a zcela nové možnosti v oblasti navrhování designu i pojetí architektury. Náhled na uplynulých čtyřicet let je zajímavým, ale i poučným pro další generace, které by neměly dopustit situaci opakovat.

Klíčové pojmy:

Architekt, bydlení, byt, bytová politika, design, designér, ekologie, kultura bydlení, nábytek, normalizace, prototyp, umění, výstavba, zařízení.

Annotation:

In the seventies the political situation in the Czechoslovak Socialist Republic did not significantly support the culture of living, even though many skillful designers and architects have worked there. Some of them went abroad, others remained. The following pages map their work with respect to options of that time and then subsequently continue with period full of changes. Velvet Revolution in 1989 allowed the opening of borders and consequently the influx of foreign furniture and new possibilities in making design and concept of architecture. Preview of the past forty years is interesting, but also instructive for future generations which would not allow the situation repeated.

Keywords:

Apartment, Architect, Art, Building, Construction, Design, Designer, Ecology, Equipment, Facilities, Flat, Furniture, Housing, Housing Culture, Housing policy, Normalization, Prototype.

Obsah

ÚVOD	9
1. BYTOVÁ VÝSTAVBA V ČSSR V OBDOBÍ NORMALIZACE	10
1.1 Sídliště, aneb díky za panely	10
1.2 Družstevní byty	12
1.3 Rodinné domy	13
1.4 Další bytové možnosti	14
1.5 Rozdělování bytů.....	14
2. VYBAVENÍ TEHDEJŠÍ DOMÁCNOSTI.....	16
2.1 A co na to výrobci?	16
2.2 Jak vypadalo zařízení běžného bytu obyčejného občana ČSSR?.....	20
2.3 Z čeho pramenil tehdejší nevkus	22
2.4 Shrnutí	23
2.5 Otázka.....	23
2.5.1 PhDr. Lenka Žižková.....	23
2.5.2 PhDr. Alena Řezníčková	25
2.5.3 ing. arch. Jarmila Zahradníková	26
2.5.4 PhDr. Eva Poláčková	27
2.5.5 Mgr. Bea Fleissigová	27
3. POHLED NA ČESKÝ DESIGN OD ROKU 1970 DO ROKU 1989 .	28
3.1 Tahouni českého interiérového designu	28
3.2 Československo – sklářská velmoc	32
3.3 Shrnutí	35
4. DOMÁCNOST V OBDOBÍ SAMETOVÉ REVOLUCE AŽ DO ROKU 2000	36
4.1 Co přineslo otevření hranic	36
4.2 Interiér pohledem českých architektů.....	37
4.3 Český design.....	40
4.4 Další aktivity kolem designu.....	42
4.5 Shrnutí	43
5. BYTOVÁ VÝSTAVBA PO ROCE 1989.....	44
5.1 Nová bytová politika	44

5.2	Stavby bytů v číslech.....	45
5.3	Nároky na bydlení	46
5.4	Převod bytového fondu	47
5.5	Shrnutí	48
6.	NASTÁVÁ ÉRA EKOLOGICKÉHO BYDLENÍ.....	49
6.1	Ekologický dům	49
6.2	Ekologické materiály v interiéru	50
6.3	Domácnost šetrná vůči přírodě.....	52
6.4	Shrnutí	54
7.	MODERNÍ MATERIÁLY A JEJICH VYUŽITÍ V ODVĚTVĚ	
	NÁBYTKU	55
7.1	Vize budoucnosti.....	55
7.2	Převratné materiály v interiéru	56
7.3	Materiály a solitéry.....	57
7.4	Shrnutí:	58
8.	ZAŘÍZENÍ MODERNÍ DOMÁCNOSTI S OHLEDEM NA DESIGN	
	59	
8.1	Jak vzniká nejmodernější design	59
8.2	Interiér podle aktuálního trendu	60
8.3	Přijdeme si na své.....	62
8.4	Shrnutí	62
9.	ZAŘÍZENÍ MODERNÍ DOMÁCNOSTI S OHLEDEM NA	
	NEJNOVĚJŠÍ TECHNOLOGIE.....	63
9.1	LED diody	63
9.1.1	LED diody a nábytek	64
9.1.2	LED diody a koupelna	64
9.1.3	Shrnutí.....	65
9.2	Televizory.....	65
9.2.1	Plazmové televizory.....	66
9.2.2	LCD televizory	66
9.2.3	LED televizory.....	67
9.2.4	Televizor 3D	67

9.2.5	Televizor v koupelně	68
9.2.6	Shrnutí.....	69
9.3	Současná fotografie	69
9.3.1	Shrnutí.....	70
9.4	Inteligentní domácnost	70
9.4.1	Shrnutí.....	71
9.5	Relaxace v podobě domácí masáže	71
9.5.1	Masáž ve vaně nebo sprchovém koutu	71
9.5.2	Masážní křesla	73
9.5.3	Shrnutí.....	73
9.6	Stmívací systémy.....	73
9.6.1	Shrnutí.....	74
	ZÁVĚR.....	75
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	77
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	79
	SEZNAM TABULEK	80
	SEZNAM PŘÍLOH	81
	PŘÍLOHA A – DOTAZNÍK.....	I

ÚVOD

Bydlení patří k velmi důležitým a nezastupitelným potřebám člověka. Nemůžeme-li naše požadavky v této významné oblasti dostačujícím způsobem uspokojit, jsme vystaveni určité frustraci, která se přenáší i do kvality našeho života. Máme-li kde bydlet a odpovídá toto bydlení velikostí i lokalitou našim potřebám i představám, pak se náš život stává o něco hezčí. Kdo by o to nestál?

Jenže nezáleží jen na našich schopnostech a dovednostech, dokonce ani rodinný majetek v určité době neměl žádný význam. Bydlení totiž do značné míry ovlivňuje politický systém. Jaké bylo bydlení v komunistickém Československu a jaké je po pádu železné opony? Během pouhých čtyřiceti let se v naší zemi oblast bydlení zcela zásadně proměnila. A to nejen s ohledem na možnosti a kvalitu bytů, kompletní proměnou prošlo i celkové pojetí interiéru, včetně zařízení a doplňků.

Na následujících stránkách popíšu i vyobrazím zásadní proměny, které v obytném interiéru proběhly od doby normalizace až do současnosti. Poukážu na důvody, které vedly k dané situaci. Pokusím se najít odlišnosti i paralely a nastínit, jakým směrem se vybavení domácnosti i kultura bydlení vyvíjejí.

1. BYTOVÁ VÝSTAVBA V ČSSR V OBDOBÍ NORMALIZACE

Pro pochopení událostí, které se staly v době normalizace v oboru tak významném, jakým je architektura, je nutné alespoň několika řádky připomenout atmosféru tehdejší doby, která nebyla právě jednoduchá. Politické události v letech 1968 a 1969 byly totiž pro její vývoj zcela zásadní. Tvůrčí architektonické ateliéry byly zestátněny a architekt se stal zaměstnancem projektového ústavu sešněrovaným plánem práce a normohodinami. Není proto divu, že jich mnoho opustilo naši republiku a vydalo se za prací a lepšími podmínkami do zahraničí.

1.1 Sídliště, aneb díky za panely

Takové „zaškatulkování“ architektů nebylo bohužel výhodné ani pro tehdejší bytovou situaci, která nebyla nijak zvlášť růžová. Bytů bylo velmi málo, jejich vybavení bylo zastaralé (mnohdy až padesát let), bylo běžné, že součástí bytu nebyla toaleta, podobně jako ústřední topení, rozvod vody apod. Tristní bylo i to, že v jedné domácnosti žilo běžně i několik generací dohromady. Bezodkladně bylo zapotřebí situaci řešit už i proto, že v sedmdesátých letech dvacátého století nastal baby-boom, takzvané Husákovy děti zapříčinily nebývalý nárůst počtu obyvatel.

V prvních letech socialistického budování panoval názor, že povinností státu je zajistit všem občanům řádné bydlení. K tomu měly sloužit zvláště vícepodlažní bytové domy s nízkým nájemným.¹ Architekti byli tlačeni mnoha aspekty: bylo nutné vyprojektovat na co nejmenší ploše co největší počet bytů, přičemž bylo nutné dodržovat stavební postupy, které byly schopné socialistické stavební podniky realizovat a zároveň které byly levné. Není divu, že díky těmto striktním požadavkům přestala být bytová výstavba takřka součástí architektury. K tomu přispívá i fakt, že projektové ústavy byly tlačeny i časem,

¹GOČÁR J., TOMAN J. *Architekt a ekonom k socialistickému stylu života*, Praha: Svoboda, 1977, s. 136, ISBN 25-050-77

vše se požadovalo maximálně rychle. Jejich hodnocení bylo dokonce podle toho, kolik projektů pro bytové stavby navrhli v určitém období.² Ve výčtu „muset“ jsem záměrně opominula slovo kvalita (i když i o ni byla alespoň na některých úrovních určitá snaha), protože ta se sice požadovala, ale v rámci už zadaných pravidel. Byla tudíž nesplnitelná, o čemž dokládá i fakt, že životnost některých částí projektovaných domů (jako například fasády, střešní krytiny, instalace ad.) byla mnohdy odhadována jen na jednu generaci.

Hromadná bytová výstavba byla podle komunistických pětiletých plánů výsledkem takzvaného zprůmyslnění stavebnictví, což znamená, že výroba veškerých částí staveb byla přesunuta pod střechu do výrobních hal. Takové rozhodnutí se mohlo realizovat jedině způsobem prefabrikované výroby panelových soustav, které musely být co nejjednodušší, nejjednodušší a bez variability. Byla přísně střežena ekonomika výstavby. To úzce souviselo s hlídáním takzvaných technicko-hospodářských ukazatelů (THÚ) Ministerstvem výstavby. Například u každé stavby pro bydlení musela být dodržena procentní skladba velikostních kategorií bytů.

Zprůmyslnění se týkalo všech částí staveb, a to takzvané hlavní stavební výroby – HSV (nosné konstrukce) i přidružené stavební výroby – PSV (všechny ostatní doplňující části budov a instalace, zámečnické výrobky, domovní vybavení, vybavení bytů atd.)

Zprůmyslnění mělo samozřejmě dopad na dispozice bytů, které si po celé republice byly velice podobné, lišily se minimálně dle užití skladby panelů na domě. Umístění příček v bytech nad sebou bylo také většinou stejné, a to ze statických důvodů a dimenzování stropních panelů.

Na okrajích měst tedy začaly poměrně rychle vyrůstat se svými „pro i proti“ panelová sídliště. Tehdejší nárůst počtu bytů neměl v poválečných dějinách naší země obdoby. Oproti poválečným létům dvacátého století byl téměř dvojnásobný.³ V letech 1971—1975 bylo dokončeno 614 000 bytů a zvýšila se

² SEDLÁKOVÁ R. *Česká architektura 1945-1995*, Praha: Obec architektů, 1995, s. 54

³ HUBATOVÁ-VACKOVÁ L. *Husákovo 3 + 1: bytová kultura 70. let*, Praha: VŠUP, 2007, s. 20-21, ISBN 80-86863-21-2

také jejich vybavenost. Více než devadesát procent nové výstavby tvořily byty první kategorie (kvalitativní).⁴ Díky tomu se během deseti let (1970-1980) zvýšila o 2,2 m² velikost obytné plochy na obyvatele. Z původních 12,4 m² na 14,6 m², což je sice největší nárůst v posledních letech, ale srovnáme-li to například s německými 35 m² na osobu, pak to ještě není mnoho. I tak byl ale tehdejší český občan spokojen, o čemž dokládá další fakt: v sedmdesátých letech dvacátého století totiž „přibyl“ pokoj. Zatímco o deset let dříve byl standardní byt se dvěma pokoji, nyní to už bylo známé 3 + 1 o typové výměře 74 m² užitné a 49 m² obytné plochy.⁵

Skrumáž tisíce bytů na periferii města měla jednu nepopiratelnou výhodu: nejenže byl v prostorách sídliště dostatečně velký podíl zeleně, která navíc byla urbanisticky oddělena od rušných ulic tak, aby vznikaly relativně bezpečné zóny pro pobyt dětí, ale hned za jeho branami se zpravidla nacházela rozsáhlá zeleň.

1.2 Družstevní byty

Bylo jasné, že tehdejší snažení socialistické vlády nezmůže zcela všechno. A tak vedle panelové výstavby, kterou zcela financoval stát, vznikaly také družstevní byty, jejichž výstavbu prováděla stavební bytová družstva. Stavěly se nejčastěji obytné domy, ale i přístavby či nástavby a v nich nové byty, vznikaly i adaptace nebytových prostor.

Rozdíl tkvěl v tom, že tyto stavby stát financoval pouze z třetiny, na druhou půjčovala státní banka (s dobou splatnosti až 30 let) a poslední třetinu různou formou hradili členové družstva. Pozitivní dopad to pro stát mělo z několika úhlů pohledu: nefinancoval celou stavbu, takže ušetřil, a přitom se alespoň trochu řešil problém s chybějícími byty. Částečný investor mohl jen minimálně ovlivnit vzhled domu (a bytu v něm), přičemž byt mu ve skutečnosti

⁴ POLÁKOVÁ O. A KOLEKTIV. *Bydlení a bytová politika*, Praha: Ekopress, 2006, s. 254, ISBN 80-86929-03-5

⁵ HUBATOVÁ-VACKOVÁ L. *Husákovo 3 + 1: bytová kultura 70. let*, Praha: VŠUP, 2007, s. 28-29, ISBN 80-86863-21-2

samozejmě nepatřil. Dalším nepřilíš lichotivým aspektem bylo, že některé družstevní domy stavěly státní podniky. Lepší variantou bylo, když si družstevníci stavěli objekt svépomocí. Spláceli tím svůj podíl a mohli zásadně ovlivnit kvalitu – stavěli to pro sebe.

1.3 Rodinné domy

Podle výsledků sčítání lidu z roku 1970 bydlelo víc než padesát procent obyvatel ČSSR v rodinných domech nebo selských usedlostech. I přesto jsme se v dobové literatuře mohli dočíst následující: *rodinný domek je však možné považovat za přežitek, za způsob bydlení, které je z mnoha důvodů odsouzeno k zániku.*⁶ Základem pro takovou úvahu byl fakt, že se stavěly nové byty, které podle tehdejších norem lidem stačily, naproti tomu domy pro jednu rodinu byly neekonomické. Musely se k nim přivádět rozvody vody, kanalizace, elektřiny, stavět komunikace atd., a to platila obec, potažmo stát. Dalšími nevýhodami podle tehdejšího žebříčku bylo porovnání vynaloženého pracovního úsilí, použitého materiálu i finančních prostředků s dosaženými užitnými hodnotami. Přesněji tedy, byla uspokojena zpravidla jedna rodina, na úkor vysokým nákladům. Ostatně i způsob výstavby se zdál neekonomický a nekamarádský vůči obci a jejímu životnímu prostředí.

I přes tyto ryze negativní postoje vůči rodinným domkům stát jejich výstavbu nakonec přivítal. Důvodem byla výpomoc při řešení tehdejší bytové krize, za vše proto ocituji všeríkající odstavec: *Individuální výstavba rodinných domků tedy nesporně přispívá ke kvantitativnímu řešení bytového problému. Činí tak za cenu vynakládání neúměrného množství materiálních prostředků a lidské práce. Zčásti za cenu rozvinutého melouchaření a jiných přestupků socialistické zákonnosti. Až na čestné výjimky však vytváří životní prostředí na ho-*

⁶ GOČÁR J., TOMAN J. *Architekt a ekonom k socialistickému stylu života*, Praha: Svoboda, 1977, s. 146, ISBN 25-050-77

*ny vzdálené požadavkům, které by byly v souladu s představami o životním prostředí vyspělé socialistické společnosti.*⁷

Od věci také není připomenout, že na výstavbu rodinných domků stát samozřejmě nepřispíval a vše bylo v režii jeho majitelů, ostatně to byla jedna z dalších výhod jejich uživatelů, dům totiž mohli vlastnit.

1.4 Další bytové možnosti

Byt bylo možné získat také od národního výboru, který spravoval bytové domy, které stavěla komunální bytová výstavba. Jinou možností bylo získání takzvaného podnikového bytu. Jejich financování zajišťovaly z části podniky, z části šly peníze ze státního rozpočtu a z části z dlouhodobého bankovního úvěru.⁸

1.5 Rozdělování bytů

Obecně platilo, že byty byly přidělovány zejména mladým rodinám s dětmi, pracujícím v klíčových ekonomických odvětvích a rodinám žijícím ve velmi špatných nebo závadných bytech.

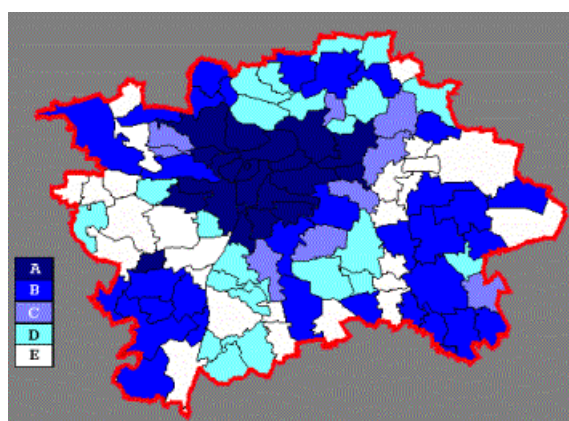
Systém distribuce byl založen na evidenci bytů, na evidenci uchazečů o přidělení bytů a poradnicích národních výborů, které byly sestavovány na základě určitých kritérií, jejichž dodržování bylo často obcházeno.

Díky tomuto klíči se podařilo vytvořit poměrně specifické uspořádání města podle věku a rodinného statusu. Prakticky si to můžeme předvést například náhledem na uspořádání hlavního města Prahy (obr. 1).

⁷ GOČÁR J., TOMAN J. *Architekt a ekonom k socialistickému stylu života*, Praha: Svoboda, 1977, s. 150, ISBN 25-050-77

⁸ POLÁKOVÁ O. A KOLEKTIV. *Bydlení a bytová politika*, Praha: Ekopress, 2006, s. 256, ISBN 80-86929-03-5

Obr. 1: Typologie katastrálních území Prahy podle vývoje věkové struktury v letech 1970-1991. Vedle velmi starých (A) a starých (B) částí Prahy, které zůstávají bez nové výstavby, lze rozlišit tři generace sídlišť. Nejstarší (C) měla mladou věkovou strukturou v roce 1970 a od té doby postupně stárnou. Sídlíště druhé generace (zejména velké soubory Jižního a Severního Města, D) měla velmi mladou věkovou strukturou v roce 1980 a dále stárnou. Poslední generace výstavby (E) představovala na konci komunistické vlády nejmladší části města (např. Černý Most, Jihozápadní Město, Modřany).

Věková struktura:

- a - velmi stará
- b - stará;
- c - od roku 1970 stárnoucí
- d - od roku 1980 stárnoucí
- e - velmi mladá

Zdroj: [http://www.praha.eu/jnp/cz/portaloiva_rodina/vyhledavani/index\\$5038.html?q=socialistick%C3%A11+&site=volene_organy_cz|magistrat_cz|](http://www.praha.eu/jnp/cz/portaloiva_rodina/vyhledavani/index$5038.html?q=socialistick%C3%A11+&site=volene_organy_cz|magistrat_cz|)

Shrnutí

Tísňivá bytová situace tlačila k velmi rychlému řešení, které socialistický systém začal řešit rychlou výstavbou nových bytů. Jeden řešený problém tak zadal vzniknout mnoha dalším. Kvantita byla na úkor kvality, také prostorově ani lokalitou se stát nemohl zavděčit všem. Řemeslo architekta v době normalizace kleslo velmi hluboko, u projektů se sice vyžadoval podpis, avšak návrh musel být schválen stavební organizací, která tvrdě diktovala podmínky. Samozřejmě za tichého souhlasu vedoucí moci. A tak vznikala sídlíště absorbující tisíce lidí, pojem o kráse a možnostech architektury bohužel uhasínal. Lidé obklopeni tunami šedého betonu začali tento drsný materiál vnímat jako nutnost a začali vyjíždět do zeleně na své chaty a chalupy.

2. VYBAVENÍ TEHDEJŠÍ DOMÁCNOSTI

*Na našem trhu s nábytkem převládá průměrnost a ta je největší bariérou hlubšího pronikání dobrého designu ke spotřebiteli. V této průměrnosti žije výroba bez větších problémů. V této průměrnosti se daří obchodu, neboť spotřebitel ve velmi širokém spektru, málo orientovaný v soudobé bytové kultuře, je vcelku spokojen. Nemá totiž ani možnost srovnání, ani většího poučení, uvedl v časopise *Domov*⁹ nestor českých nábytkových architektů Jaroslav Kadlec. Slova, která o tvorbě nábytku v době normalizace mluví za vše. Rychlá panelová výstavba zapříčinila, že nastal hlad po nábytku, který nebylo v silách vyrábět. A tak bylo rozhodnuto, že se bude vyrábět co nejrychleji, co nejlevněji a v co největších sériích. To byl podle tehdejších měřítek nejefektivnější způsob, jak poskytnout nábytek co největšímu počtu lidí v přijatelné době. Výsledkem byl ve značné míře unifikovaný interiér, což přinášelo poměrně dost velké nebezpečí – stejnost zboží jakými jsou například žárovky je vítaná, u auta pak snesitelná, ale stejnost interiéru navíc se stejným vnitřním uspořádáním je pak takřka otupující. A v tomto duchu se až na výjimky neslo bohužel celé tvoření domácností sedmdesátých let dvacátého století.*

2.1 A co na to výrobci?

Odpovědí na tehdejší potřeby byly výrobky, jejichž velikosti byly normalizovány a sériově vyráběny podle ustálených standardů. Začal vznikat takzvaný sektorový nábytek, který bylo možno sestavit dle požadavků a možností interiéru. Zcela novou výhodou tohoto nábytku byla možnost ho v budoucnu sestavovat do jiné podoby, případně i dokupovat další díly a jimi sestavu zvětšovat, obnovovat nebo ji přestavět k jinému účelu. A ještě jednu neopominutelnou výhodou měl sektorový nábytek – bylo možno ho koupit v poměrně krátké době, řekněme do několika týdnů, což na tehdejší poměry byl téměř zázrak. Sektor se uplatnil nejdříve u skříňového nábytku do obývacích pokojů, později při zařizování kuchyní, ložnic či předsíní, uvažovalo se rovněž o ča-

⁹ KADLEC, Jaroslav. O průměrnosti. *Domov*, roč. 1981, č. 3, s. 47-48. Registrační číslo 46 471

louněném nábytku. Pro moderní řešení a cenovou dostupnost byl oblíben zejména mladou generací a využíván pro vybavení nevelkých bytů v panelových domech. O jeho dalším vývoji a typovém rozšiřování bylo rozhodnuto na počátku 70. let, kdy vstoupil v platnost státní úkol „*Nové směry ve vývoji a výrobě nábytku*“; jeho řešením byl v letech 1971-1976 pověřen *Vývoj nábytkářského průmyslu v Brně*.¹⁰

Mezi nejznámější sektorový nábytek patřil *Universal (3+1)*, který se nepřetržitě vyráběl od roku 1971 úctyhodných dvacet sedm let. Řadu *U 101* navrhl profesor Jindřich Halabala, měla 96 elementů, z toho bylo 44 skříněk a 52 různých doplňků. Ty se ovšem v průběhu výroby, která probíhala v *Závodě Klementa Gottwalda* v Rousínově, měnily. Základním výrobním materiálem byla dřevotříska odýhovaná borovicovou (limbovou) dýhou nebo opatřená jen fólií s potiskem limby. Povrchová úprava předních ploch byla dýhovaná lami-
limbou, jejímž úkolem bylo sjednocovat celkový vzhled.¹¹

Dalším oblíbeným sektorovým nábytkem navrženým Jiřím Jiroutkem vyráběný v Třešti u Jihlavy byl systém *U 450*, který byl žádán pro snadnou montáž. Spodní skříňky byly posazeny na podnože s šikmými nožkami, horní skříňky nasazeny na kovové kolíčky. Nábytek jednoduchého tvaru, charakteristický zešikmenou podnoží, v přírodním dubu nebo mořeném pololesku, našel široké využití v obývacích pokojích, ložnicích i pracovnách. Další Jiroutkův návrh, vzor *U 550*, byl vyráběn v řadě modifikací, jedna z nich dokonce vzdáleně připomínala *Universal*. Poměrně rozšířený byl i sektorový nábytek *Monticolor*, který vzešel z pera architekta Navrátila a vyráběly ho *Umělecko průmyslové závody Rousínov*.

Sektorové byly i kuchyňské sestavy. Mezi nejznámější patřila kuchyň *Betina* od architekta Milana Čečky, kterou vyráběl *národní podnik Interier Praha*. Její hnědá laminová bezúchytková dvířka s dezénem napodobujícím dnešní zebrano dokonce ještě dnes slouží v některých kuchyních. Oblíbená

¹⁰ KOUDELKOVÁ, Dagmar. *Design kabinet* [online] [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.designcabinet.cz/sektorovy-nabytek-narodniho-podniku-interier-praha/>>

¹¹ HUBATOVÁ-VACKOVÁ L. *Husákovo 3 + 1: bytová kultura 70. let*, Praha: VŠUP, 2007, s. 28-29, ISBN 80-86863-21-2

byla také kuchyň *Asta* se svými oranžovými dvířky a podélnými lištami sloužícími jako úchytky. Navrhl ji architekt Karel Mrkva a vyráběl ji *národní podnik Jitona Soběslav*, závod Český Krumlov.

Abych nebyla pouze kritická k tehdejší velkosériové výrobě, která byla téměř nutností, vyráběl se i nábytek malosériové výroby, jehož kultura vzhledu a praktičnost byla na vysoké úrovni. Typický byl dýhovaný povrch skříněk, často z exotických dřev a zajímavého designu. Oblíbený byl i pro velkou variabilitu uspořádání. Každoročně byl představován v Brně na výstavě spotřebního zboží. Tady si ho zájemci mohli objednat, ovšem tehdejší čekací doba byla i několik let, takže když už ho konečně za nemalý peníz měli doma, vyšel de facto z módy. Za všechny připomeňme alespoň některé výrobce: sedací nábytek vznikal v *národním podniku Bukoza Vranov*. Dalším úspěšným podnikem byl díky architektům Karlovi Vyčítalovi a Karlovi Sedláčkovi *Dřevotvar Jablonné nad Orlicí*, kteří lehce navazovali na zahraniční poválečný skandinávský design. Designér Vlastimil Teska pak velmi pěkně pojal úložné systémy i sestavovací sedací a stolový nábytek pro *Hikor Písek*, v podniku *Ton Bystřice* pak architekt Antonín Šuman inovoval jejich sortiment sedacího nábytku. Ovšem ani slovenské závody nezůstávaly pozadu, připomeňme alespoň *Tatra Pravenec* v čele s architektky Ondrejovou Čverhou a Števo Bilíkem a podnik *Kodreta Myjava* s architektky Viliamem Chlebom a Jaroslavem Hreščákem.¹²

Obr. 2:

Sektorový nábytek *Universal*, design Jindřich Halabala

Zdroj:http://www.czechdesign.cz/ilustrace/Sektorovynabytekprekonanynebomoderni/tn_2.jpg

¹² KARASOVÁ D. *Dějiny nábytkového umění*, Praha: Argo, 2001, s. 273, ISBN 80-7203-339-5

Obr. 3:
Sektorový nábytek
U 450, design Jiří
Jiroutka

Zdroj: <http://www.designcabinet.cz/data/imgs/102721.jpg>

Obr. 4:
Kuchyň *Betina*,
design Milan Čečka

Zdroj: http://i.idnes.cz/11/103/cl5/REZ3ec451_a_DSF8744.jpg

Obr. 5:
Kuchyň *Asta*,
design Karel Mrkva

Zdroj: http://i.idnes.cz/10/091/gal/REZ35b13e_a_DSF6266.jpg

2.2 Jak vypadalo zařízení běžného bytu obyčejného občana ČSSR?

Podle dobových fotografií, ale i mých zkušeností, neboť jsem já i moji kamarádi v domácnosti sedmdesátých let vyrůstali, byla středobodem každého obývacího pokoje nábytková stěna, která častokrát zasahovala do komunikačních kanálů, čímž se už tak malý prostor ještě více zmenšoval a stával se mnohdy disfunkčním. Tomu napomáhalo i zastavění některých dveří nábytkem. Uživatelé bytu to dělali kvůli zvětšení úložných prostor, které zejména v rychlokvašené panelákové výstavbě chyběly (oproti klasickým činžovním domům z padesátých let). V obývací stěně nechybělo místo pro televizor, který se v té době stal už běžnou součástí domácnosti, zprvu černobílý, později barevný. Ostatní nábytek se situoval právě s ohledem na tento výdobytek doby. A tak zpravidla zbytečně velká sedací souprava, která byla na úkor jídelního stolu (do malé kuchyně se většinou nevešel, anebo jen opravdu malý), byla otočena směrem k televizoru, nechyběl u ní menší konferenční stůl a stojací lampa s nadměrným stínítkem. Ostatně hlavní osvětlení interiéru bylo zpravidla prováděno jen jedním světlem umístěným uprostřed stropu. Naprosto běžnou součástí většiny domácností byla vitrína (nebo vitríny), ve které se kromě luxusních skleniček z foukaného či broušeného skla a porcelánových čajových a kávových servisů vystavovaly také nejrůznější pečlivě naaranžované zbytečnosti. Důležitým doplňkem, kterým se „zútulňovalo“ bydlení, byly tapety. Byly dostatečně pestré a jejich motivy dostatečně zdobné na to, aby si jich každý všiml; ostatně doplněné metrážním kobercem s dostatečně velkým květinovým motivem byla kombinace někdy až zabíjející.

A kuchyň? Nebyla největší místností bytu a její zařízení patřilo společně se sporákem k základnímu vybavení domácnosti. I tento nábytek patřil k typizovanému sektorovému. Hospodyňka si sem pořídila chladničku od firmy *Calex* a běžně se tu usídlil robustní mixér *Mira* od firmy *ETA*, v některých kuchyních se na okně usadilo malé tranzistorové rádio a na sporáku varná konvice ze skla *Simax* od Adolfa Matury, kterou vyráběla firma *Kavalier*.

Při výčtu zařízení domácnosti z doby normalizace nelze opominout koupelnu, která v tehdejší době sloužila skutečně jen k umytí a rychlému ústu-

pu. Není divu, když většina z nich měla nevzhledné umakartové stěny a samotné zařízení bylo dimenzováno spíše pro trpaslíky, než urostlého člověka. Koupelna patřila k nejmenším místnostem bytu, její provozní vztahy byly vázány na prefabrikované bytové jádro, které se vyrábělo jako celek ve spojitosti s kuchyňskou linkou a s toaletou. Jádro mělo ocelovou nosnou konstrukci, na povrchu s umakartovými deskami. Rozměry byly u bytů čtvrté velikostní kategorie 180 x 180 cm nebo u bytů nižší velikostní kategorie 150 x 150 cm. Jádro bylo vybaveno vanou, umyvadlem a toaletou, u průchozích jader byla užitá umyvadla otočná, která byla osazena přímo na vaně.¹³ O komfortu a kulturnosti tohoto vybavení se nedalo mluvit. Způsob výroby byl ekonomický – jinak by totiž osazování všech vedení a způsob instalace zabíraly mnoho času a práce instalatérů a zedníků.¹⁴ Už tak stísněný prostor byl navíc časem ještě zmenšen, dalším domácím pomocníkem – automatickou pračkou zpravidla značky *Tatramat*.

Obr. 6

Typický obývací pokoj ze 70. let 20. stol. Když už nebyly na zdech tapety, tak tam alespoň visel koberec.

Zdroj: <http://img.blesk.cz/img/1/full/413277-img-retro-70-leta.jpg>

¹³ Konzultace s Ing. arch. Jarmilou Zahradníkovou

¹⁴ BOHMANOVÁ A. *Dnešní byt a věci kolem nás*, Praha: Práce, 1974, s. 118, ISBN 24-009-

2.3 Z čeho pramenil tehdejší nevkus

Možná právě kvůli šedi panelových domů se snažili jejich obyvatelé tento studený a nepřilíš vlídně vypadající materiál jakkoliv zútulnit. Slovo jakkoliv je v tomto bodě důležité zdůraznit, protože nebyly k dostání žádné publikace z kapitalistických zemí, kde design vzkvétal po zcela jiné ose, než tomu bylo u nás. Lidé se tedy neměli kde vzdělávat ani inspirovat a byli odkázáni jen na to, co jim poskytl český trh. Přestože některé nábytkové kolekce se pyšnily i celkem povedeným tvarem a barvou, díky dekoracím, kterými ho lidé doplňovali, vznikal rozporuplný interiér, o němž bez nadsázky můžeme říci, že byl dosti nevkusný. Lidé se totiž inspirovali v měšťanských salonech s těžkými a objemnými čalouny a historickým případně venkovským nábytkem, který se absolutně nehodil do malých panelákových bytů. Bez zardění mísili styly, které k sobě měly tak daleko jako doba krinolín s dobou minisukní.

Proč se nedrželi střídmosti? Lidé se schválně rádi obklopovali (a mnohdy stále obklopují) nejrůznějšími prvky, připomínající venkovskou rustikalistu případně zámecká sídla. Bytová kultura socialistické společnosti se častokrát přiblížila podobě, kterou právě její ideologové zatracovali jako maloměšťácký pseudostyl, který je líhni kýče, levné nádhery, pitvorných a groteskních forem budících falešné naděje a iluze.¹⁵

Zdroj: http://i.idnes.cz/11/101/cl6/WEB2f522a_Kopie45m06_7.jpg

Obr. 7

Typickou dekorací obývacího pokoje v 70. letech 20. století byla tapeta, jejíž vzor nešlo přehlédnout.

¹⁵ HONZÍK K. *Tvorba životního slohu*, Praha: Horizont nakladatelství Socialistické akademie ČSR, 1976, s. 31, ISBN 40-012-76

2.4 Shrnutí

Hlad po nábytkovém zařízení zapříčinil nutnost rychlé výroby, která navíc měla být přístupná nejširším vrstvám obyvatelstva. Trh zaplavily velkosériové nábytkové sestavy, za jejichž vznikem sice stáli designéři a architekti, nicméně kvůli této hromadné výrobě, vznikaly unifikované interiéry, kde chyběla nápaditost a hravost. Ostatně tu ani nebylo možno nikde nasát, protože chyběly informace o dění v kapitalistických zemích, kde se vzhled interiéru rozvíjel zcela jiným směrem. A tak jsme bydleli v bytech s neuměle kombinovanými styly doplněnými nejrůznějšími drobnými kýči a utvářeli tak estetický názor potomkům.

2.5 Otázka

Existoval v době normalizace nějaký druh bytového zařízení, kterým by se v unifikovaných bytech rozlišovalo společenské postavení? Pokud ano, jaký, případně od jakého výrobce?

2.5.1 PhDr. Lenka Žižková

Do roku 1980 pracovala ve Výzkumném ústavu výstavy a architektury v Kabinetu sociologie a Kabinetu teorie architektury. V letech 1980-1984 studovala architekturu a design na University of Helsinky a Fakultě architektury Vysoké školy technické (TKK) v Otaniemi ve Finsku. Od roku 1984 byla výzkumná pracovnice Výzkumného ústavu výstavby a architektury, od 1986 zástupce šéfredaktora časopisu Domov a od roku 1991 jeho šéfredaktorka.

V bytovém zařízení 70. – 80. let 20. století bych rozlišila dvě statusové úrovně. Jednu tvořili intelektuálové (lékaři, učitelé, právníci aj.) a druhou běžná populace, která se ráda inspirovala bydlením ve šlechtických sídlech. Pak zde byla skupina architektů, designérů (tehdy nazývaných návrháři) a zájemců o bytovou kulturu, jejichž požadavky a touhy se od předchozích dvou skupin lišily.

KUCHYNĚ: Skupina intelektuálů (většinou orientovaných hodně tradičně) a skupina druhá považovala za vrchol vybavení kuchyně skříňkami rakouských kuchyní a rustikálně vyhlížejících kuchyní rumunských. Třetí skupi-

na preferovala domácí kuchyňské sestavy *Asta* a *Aroma*. Cizí elektrospotřebiče se do ČSSR nedovážely, občas do Tuzexu elektrické mlýnky na kávu nebo mixery a roboty. Lidé si jezdili pro kuchyňské elektrospotřebiče do NDR (topinkovače, kávomlýnky, šlehače, kráječe chleba apod.). První dvě skupiny považovaly za vrchol statusového servírovacího nádobí jídelní a kávové soupravy „cibulového typu“ značky *Henrieta* napodobující míšeňský porcelán. Šlo ovšem o aplikaci filmtisku a byl to doslova mor. „Lepší“ podniky dávaly ženám vždy nějaké kousky jako dary na MDŽ.

OBÝVACÍ POKOJ: Těm tehdy vévodily tzv. bytové stěny (nesprávně označované jako „obytné stěny“) a velké, objemné čalouněné sedací soupravy. Mor oblíbených bytových stěn neuznávala třetí skupina spotřebitelů, která preferovala skladebné sestavy z družstevní produkce, například *Hikor Písek* nebo skříňky z *Dřevotvaru Jablonné nad Orlicí*. Pracovní stoly se nenabízely, vrcholem pro intelektuály pracujících po večerech doma byly stolky dovážené z Rumunska. Třetí skupina tvořená zasvěcenými v oblasti bytové kultury sháněla „finské kožené soupravy“, u druhé skupiny se preferovaly spíše sedací soupravy z NDR, které nebyly tak drahé jako kožené finské. První a druhá skupina považovala za luxusní prvek ověskové lustry (napodobující zámecké lustry křišťálové), které trůnily uprostřed stropů v centrální poloze a neosvětlovaly vůbec nic (leda se na nich držel prach). Třetí skupina sháněla spíše neutrální centrální osvětlení (vrcholem bylo sehnat bílý papírový lampion) a zaměřovala se na nasvětlení jednotlivých funkčních zón. Statusovým znakem pro všechny skupiny byly barevné televize, v té době naprosto nedostatkové zboží a audio technika (gramofony, zesilovače, reproduktory) seskupena do „věží“ (videa ani dvd neexistovaly).

První a druhá skupina preferovala koberce s orientálními vzory, které se ovšem vyráběly u nás a k Orientu měly daleko. Později zachvátila obývací pokoje móda koberců ode zdi ke zdi s velkými, většinou květinovými dekory. K prestižním prvkům patřily také tapety s ornamenty, ceněné byly především tapety z NDR.

LOŽNICE: statkovým prvkem byly ze zahraničí dovážené kulaté postele, které se do běžných ložnic nevešly. Vrcholem bylo, když byly čalouněny

sametem a bylo v nich zabudované rádio. Většinou se ale spalo na „letištích“ nebo v kompletech vybraných podle katalogů, které naprosto nevyhovovaly k ukládání šatstva ani ničeho jiného. Prestižní byl kosmetický stolek, který ovšem neměl osvětlení, sedět se u něho nedalo a líčit už vůbec ne. Také uprostřed ložnic trůnil ověskový lustr a podobně nevkusné byly lampičky u manželských dvojlůžek, které nic neosvětlovaly, ale jistojistě svítily spícímu partnerovi do očí.

KOUPELNA: Jediné odlišení se od jiných koupelen byly keramické obklady. Statusovou záležitostí dvou prvních skupin byly obklady a dlažby se vzory (poměrně hodně tmavé, takže malé koupelny ještě zmenšovaly), později obklady typu „kůže“ nebo s dekorem tekoucích kapek. Snahou bylo sehnat zahraniční pračku *Philco Ford* plněnou zepředu. Domácí pračky *Roma* se plnily shora a byly proslulé tím, že se po koupelně pohybovaly. Statusovým znakem tedy byla pračka zahraniční, která šla v lepším případě zabudovat do kuchyně. V panelákových umakartových koupelnách se nedalo aplikovat nic.

2.5.2 PhDr. Alena Řezníčková

Od listopadu 1980 do března 1986 pracovala v obchodní organizaci v Domě bytové kultury. Po té už jako redaktorka v různých novinách a časopisech, kde měla na starosti rubriky o bydlení a architektuře (např. Žena a móda, Mladá fronta, Living, iDNES.cz). Je autorkou čtyřech knih o bydlení (Moderní kuchyně, Materiály a technické vybavení současného interiéru, Ložnice, Půdní byt). V roce 1997 jí byla udělena Národní cena za publicistiku Design centrem České republiky.

V 80. letech minulého století byl největší zájem spotřebitelů o kožené sedací soupravy, které se dovážely z Finska. Většinou se prodávaly pod rukou, úplatky se pohybovaly až do výše 100% ceny výrobku. Místo 35 tisíc zaplatil zákazník 70 000 Kčs. Třeba finská dvoupohovka *Sope* stála 10 200 Kčs, lamelové křeslo 2 800 Kčs, křeslo s podnožkou 10 500 Kčs, a to v době, kdy nástupní plat VŠ byl kolem 1 400 až 1 800 Kčs. Dalším "hitem" byly sedací soupravy *Harfa* z Jugoslávie v sametovém plyši - zlaté provedení jasně vedlo. Španělské "stylové" jídelny se také nakupovaly jako luxusní zboží. Z drobného sortimentu zákazníci "bojovali" o skleněné stolky z Itálie s chromovaným

podnožím a závěsné stahovací lampy (opět Jugoslávie). Z přístrojů pak začal hon na pračky *Philco*.

Z českých výrobků to byly vlněné, strojově tkané koberce s perskými vzory, lustry z českého křišťálu a také výrobky některých družstev. Jenže ty sháněli hlavně lidé se vkusem. *Dřevotvar Jablonné* nebo *Hikor Písek* dělaly moc pěkné věci, také *Lena Rýmařov*. V kuchyních byla hvězdou *Aroma* od arch. Maňákové.

2.5.3 ing. arch. Jarmila Zahradníková

V době normalizace pracovala jako architektka v Pražském projektovém ústavu a dále ve Výzkumném ústavu výstavby a architektury.

Trochu vyšším standardem byl nábytek od družstev, vyráběný v malých sériích (*Dřevotvary Hradec králové, Pardubice Jablonné nad Orlicí*), na objednávku z veletrhu Brno. Lišily se kvalitou zpracování, použitím zajímavých dřív, často exotických a větší variabilitou. Cena za skříňkovou sestavu, stůl s židlemi a sedacím nábytkem se pohybovala mezi 30 000 až 40 000 Kčs při průměrných platech přibližně 1 500 Kčs měsíčně hrubého. Lidé si to většinou pořizovali na půjčky, kterých za přijatelný úrok bylo několik druhů.

Opravdovým vyšším standardem u nábytku byly kožené soupravy, které sem byly dováženy ze Skandinávie. Byly to dřevěné kostry s koženým čalouněním s velice dobrým designem. Ke koupi byly v *Krásné jizbě* nebo *Domě bytové kultury*. Cena za pohovku a dvě křesla se pohybovala kolem 30 000 Kčs. Je zajímavé, že dnešní ceny jsou zhruba stejné a platy přibližně deseti násobně vyšší. Pamatuji si to velice dobře, protože taková sedačka byl můj nedosažitelný sen.

Znakem vyššího standardu byly také barevné televize a ostatní přijímače z dovozu, které se prodávaly v Tuzexu za bony, které bylo možné koupit jen na černém trhu. U nás byl trh s elektronikou zásobován televizory z Oravy, jejichž poruchovost byla velká a kvalita obrazu byla s vyhlášenými zahraničními firmami nesrovnatelná. Cena za televizor *Salora* či *Thomson* se v přepočtu pohybovala kolem 20 000 až 25 000 Kčs.

2.5.4 PhDr. Eva Poláčková

Koncem osmdesátých let dvacátého století pracovala jako redaktorka Architektury ČSR, později byla šéfredaktorkou časopisu Domov.

Nevím, jestli společenské postavení, ale spíš jiné možnosti jak sehnat zahraniční bytové zařízení. Šlo o zboží z dovozu, které se prodávalo v Tuzexu, kde se nakupovalo za bony, které běžný občan vůbec neměl k dispozici. V mnoha domácnostech se pyšnili starožitnostmi, které byly povětšinou dědictvím, a které jako jediné měli nějakou hodnotu. Nejpatrněji viditelné byla rozdílnost vybavení asi na spotřební technice a elektronice.

2.5.5 Mgr. Bea Fleissigová

V letech 1970–1989 pracovala postupně jako redaktorka edice Kolumbus v nakladatelství Mladá fronta, dále jako redaktorka časopisů Bydlení, později Moderní byt, kulturního přehledu Pro, šéfredaktorka časopisů Svět kuchyní a Svět koupelen, manažerka prvních výstav ART & INTERIOR.

Začátkem osmdesátých let představovalo určitý nadstandard vlastnictví stolního počítače a myčky nádobí. Výlučnost znamenal zejména stolní počítač. Měli ho například lidé, kteří si ho mohli opatřit díky pobytu v zahraničí (nebo pomocí příbuzných v cizině) a používali ho při své profesi (spisovatelé, novináři, hudebníci). Vlastnili ho také pubescenti z rodin tehdejší majetkové elity a hráli na něm hry nebo se pokoušeli skládat hudbu. V takových rodinách se mohla nacházet také myčka nádobí. Dá se tedy říci, že tyto dva přístroje, které dnes vlastní prakticky každá – i nepřilíš majetná – rodina, byly důkazem vyššího společenského postavení lidí, kteří však přitom klidně mohli bydlet v běžném panelovém domě.

3. POHLED NA ČESKÝ DESIGN OD ROKU 1970 DO ROKU 1989

Politická situace v sedmdesátých letech dvacátého století nebyla nijak zvlášť nakloněná pro seberealizaci, což je u oboru, jakým je tvorba designu dostatečně silný argument proto, aby ti nepřizpůsobiví hledali uplatnění v kapitalistickém západě. Řada talentovaných architektů i designérů, za všechny vzpomeňme například Jana Kaplického, Bořka Šípka nebo Evu Jiříčnou, proto z Československa odešla. Ale co ti ostatní, kteří tu zůstali? Neměli to jednoduché, protože roli pěstitelů vkusu převzali ideologové. Období socialistického Československa je spojeno s érou výzkumných ústavů, vývojových středisek či osvětových kulturních institucí.¹⁶ I tak, pomalu a poskrovnu, vznikaly docela pěkné nábytkové sestavy a bytové doplňky.

3.1 Tahouni českého interiérového designu

Zatímco Bořek Šípek pracující v zahraničí navrhuje židle pro věhlasné firmy, jakými jsou *Driade* a *Vitra*, u nás ideální podobu moderního interiéru a doplňků v sedmdesátých letech dvacátého století zaštiťovali architekti a výtvarníci stmelení do institucí: *Výzkumný ústav nábytkářský*, *Výzkumný ústav výstavby a architektury* a *Ústav bytové a oděvní kultury*. Zvláště v posledním z nich tzv. ÚBOKu mělo oddělení zaměřené na formování moderního bytového prostoru velký vliv na podobu tehdejšího interiéru.¹⁷ Stěžejními úkoly byly studie různých témat, jako třeba optimální skladba sortimentu bytového nábytku, řešení kuchyňského pracoviště v bytě a provozních návazností v přípravě stravy (kvůli pevnému umístění bytového jádra v panelových bytech, byly optimální návaznosti pracovních center mnohdy zcela vyloučeny), nábytek pro děti předškolního věku, bydlení a zařizování mladých apod. Součástí byly i

¹⁶ HUBATOVÁ-VACKOVÁ L., *Husákovo 3 + 1: bytová kultura 70. let*, Praha: VŠUP, 2007, s. 20-21, ISBN 80-86863-21-2

¹⁷ Sešli se tu mimo jiné Ivana Čapková, Stanislav Dlabal, Karel Lapka, Jiří Bárta, Helena Bukovanská, Ladislav Ubr

takzvané státní úkoly s názvy INOPOR (inovace v porcelánu), INOKER (inovace v keramice), INOVER (inovace ve skle).¹⁸ Důležitou úlohu při zařizování sehrála také prodejna *Krásná jizba* sídlící na Národní třídě v Praze. Malosériová výroba vycházející z tradic lidové tvorby oživovala trh. Právě tady se hledaly kvalitní, rozměrově a designově atypické předměty, ať už to byl solitérní nábytek, nebo užitá keramika, textilie do bytu (zejména modrotisk) apod. Oproti šedivosti průmyslového trhu se zde projevila schopnost určité stylovosti, navíc za dostupné ceny.

V naší zemi právě probíhala vlna postmodernismu. Většina designérů už nechtěla striktně oddělovat dobré a špatné, kvalitní design a kýč, vznešenou kulturu a kulturu všedního dne. Postmoderna se bouřila historickými citacemi, kýčem a přepychem, individualitou a barevností proti bezbarvým, racionálním formám moderny ustrnulé v dogmatismu.¹⁹ Vznikaly solitéry, o nichž se nedalo s určitostí říci, zda jsou pěkné nebo naopak. S určitostí si jich ale každý všiml, protože se viditelně odlišovaly od běžné produkce.

Jedním z výtvarníků ovlivněných touto vlnou byl Milan Knížák, který se prosadil už v šedesátých letech dvacátého století. Už tehdy založil skupinu *Actual art* (později jen *Actual*), byl členem *Svazu československých výtvarných umělců* a byl i členem mezinárodního hnutí *Fluxus*. V tomto období ztvárnil pozoruhodnou kolekci nábytku, kterou založil na asymetrii a hravosti. Patří sem například židle *Softhard* z roku 1974.²⁰

Přestože bylo jakékoliv občanské či umělecké spolčování zapovězeno, zejména v druhé polovině osmdesátých let dvacátého století, kdy atmosféra a celková nálada obyvatelstva houstla, začaly vznikat nejrůznější umělecké skupiny. Ostatně jejich tradice byla v Čechách v průběhu dvacátého století velmi silná.

¹⁸ KARASOVÁ D., [online] [cit. 2011-09-18]. Dostupné z WWW:

<<http://www.designcabinet.cz/ubok-praha-1959/>>.

¹⁹ HAUFFE T. *Design*, Brno: Computer Press, 2004, s.156, ISBN 80-251-0284-X

²⁰ BRUTHANSOVÁ T., KRÁLÍČEK J. *Czech 100 design icons*, Praha: CzechMania, 2005, s. 68, ISBN 80-239-4817-2

Asi nejvýznamnější v oblasti navrhování nábytku byla skupina *Atika* založená v roce 1987, k níž patřili architekti: Jiří Pelc, Vít Cimbura, Bohuslav Horák, Jiří Javůrek, Jaroslav Šusta a Vlastimil a Marek Teskovi a mnozí další, kteří hledali kompenzaci pro svou neradostnou spolupráci s průmyslem v individuální tvorbě posouvající design blíže k oblasti volného umění.²¹ Mezi nejznámější kusy nábytku této legendární skupiny patří pohovka *Tlející list*, kterou v roce 1988 navrhl Bohuslav Horák. Ze stejného roku pocházejí židle *Jaro*, *Saloon*, *Telč* od Víta Cimbury.

Vznikly i skupiny zabývající se uměním v podobě maleb, soch, instalací. Za všechny připomeňme skupinu *Tvrdohlaví*, založenou v červnu roku 1987, patřili do ní: Jiří David, Stanislav Diviš, Michal Gabriel, Zdeněk Lhotský, Stefan Milkov, Václav Marhoul, Petr Nikl, Jaroslav Róna, František Skála jr. a Čestmír Suška. Jejich činnost byla zviditelněna zejména díky první výstavě, která byla po dlouhých letech první velkou výtvarnou událostí, první povolenou akcí uspořádanou mimo všemocný výtvarný svaz a navzdory tomuto svazu. Přinesla zkušenost, že i tak velké akce se dají uskutečnit svobodně, bez ponižující a kamuflážové hry na věčnou kontinuitu socialistického umění. Výstava ovšem musela být zákonitě chápána jako akce namířená proti komunistickému režimu, přestože nebyla disidentským podnikem. Pro stovky a tisíce převážně mladých lidí přinesla neznámý zážitek svobody, ukázala jednu z možností, jak se vyslovovat bez strachu.²² Ještě doplňme, že sem patřila například polyesterová socha *Osamělý tanečník* a socha *Mohyla* z pálené hlíny obojí od Čestmíra Sušky, akrylová plátna *Vegetace*, *Keltská krajina*, *Hora* od Stanislava Divíše a další.

²¹ KARASOVÁ D. *Dějiny nábytkového umění*, Praha: Argo, 2001, s. 273, ISBN 80-7203-339-5

²² Autor neznámý, *Tvrdohlaví*, [online] [cit. 2011-08-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.tvrdohlavi.cz/>>

Obr: 8

Sofa *Tlející list*, design
Bohuslav Horák, *Atika*

Zdroj: <http://www.mycode.cz/www/files/news/74/list.jpg>

Obr. 9

Akryl na plátně, Stani-
slav Diviš, *Tvrdohlaví*

Zdroj: <http://www.tvrdohlavi.cz/galerie/index.html>

Obr. 10

Židle *Softhard*, Milan
Knížák

Obr. 11

Mohyla, pálená hlína,
Čestmír Suška, *Tvrdo-
hlaví*

Zdroj: <http://www.czech100.com/images/68.jpg>

Zdroj: <http://www.tvrdohlavi.cz/galerie/index.html>

3.2 Československo – sklářská velmoc

Samozřejmou součástí každého socialistického interiéru tvořili užité skleněné předměty -- vázy, mísy, soupravy nápojového skla, popelníky. Byly jak z moderně chápaného lisovaného skla, tak z foukaného skla, doplněné broušením, případně bohatě zlacené nebo malované. Se zaváděním automatizované výroby se začalo objevovat i strojově foukané sklo, kombinované s technikou lisovstříku. Jím se otevřela cesta pro každodenní užitečnost skleněných výrobků. Rozhodující podíl na formulování této jedinečnosti měli sklářští výtvarníci. Díky jejich spolupráci s technologií a přímé napojení na výrobu mohl vzniknout na tehdejší dobu bohatý sortiment produktů.

Ty byly určeny nejen pro českého spotřebitele, ale i pro jednoho z tehdejších našich největších odběratelů skla -- Sovětský svaz. Právě vkus jeho obyvatel měl velký vliv na podobu výrobků. Důkazem je například soubor sklenic *Claudia* od výtvarníka Miloše Matouška, kterých se prodalo na sto padesát milionů kusů. Ozdobná noha a zlatý lem vrchní části byly určujícím prvkem tehdejšího vkusu. Podobně jako ručně malovaný dekor na sklenicích *Diana*. A podobných kolekcí bychom našli v tehdejší výrobě nespočet. Byť bylo výrobků ze skla na tehdejší poměry dostatek a dokonce bylo považováno za finančně dostupné, nepoužívalo se pro každodenní užití. Naprostou samozřejmostí bylo ho vystavovat ve vitrínách obývacích stěn nebo samostatných prosklených skříní (známé skleníky). Běžnou samozřejmostí bylo ponechávat si skleněný obalový materiál. Třeba známé sklenky od hořčice *Bona* sloužily na pití celé rodině, pokud se rozbily, nebyla ztráta tak velká. V produkci ale vznikaly i velmi vkusné kolekce, například soubor *Gina* od výtvarníka Pavla Hlavvy, které se používaly nejen v domácnostech, ale velmi často i v českých restauracích a hotelích. Mimochodem právě tento soubor se vyvážel do Kanady.²³

Ostatně v západních státech bylo velmi oblíbené naše umělecké sklo, které se vyrábělo ručně a mělo skutečně velkou kvalitu a to nejen po stránce

²³ Není od zajímavosti zmínit, že tamější trh měl série po čtyřech kusech, oproti u nás běžných šesti.

materiálové, ale i estetické. Jedním z jeho nejvýznamnějších výtvarníků byl František Vizner, který původně pracoval jako vedoucí výtvarník sklárny *Ústředních uměleckých řemesel* ve Škrdlovicích. V roce 1977 se rozhodl opustit průmysl a plně se začal věnovat práci ve svém ateliéru. Časově a fyzicky náročným postupem pomocí broušení, leptání, případně vrtání zhotovoval skleněné mísy a vázy v základních tvarech polokoulí, koulí, válců nebo hranolů. V bohaté kolekci většinou monochromních děl s matně sametovým povrchem příkládá důraz absolutní jednoduchosti, aniž by se uchyloval k chladné geometrii.²⁴ Dalšími výtvarníky, kteří patřili ke špičce českého designu, byli Stanislav Libenský a jeho partnerka Jaroslava Brychtová. I oni patřili ke spolupracovníkům skláren, ve kterých navrhovali individuální prvky užitého umění. Jejich práce ovšem byla postavena i na spolupráci s architekty, kteří jejich um využívali pro svá architektonická díla. Za všechny vzpomeňme alespoň „roj meteorů“ z taveného křišťálu na betonovém nosném válci avantgardní a průkopnické stavby televizního *vysílače Ještěd* v Liberci, které vznikalo v letech 1973—1975, nebo z let 1982—1983 kdy vznikl plášť budovy *Nové scény Národního divadla* v Praze.²⁵

A kdo tehdejší sklo vyráběl? V sedmdesátých letech minulého století byl největším a nejvýznamnějším výrobcem užitkového skla koncernový podnik *Sklo Union* sdružující závody v Dubí u Teplic - Rudolfově Huti, Heřmanově Huti u Plzně, Libochovicích u Litoměřic a Rosicích u Brna. Znamý byl také *VHJ Crystalex* v Novém Boru, jehož původní zaměření bylo na ruční sklářskou výrobu. Ta ale nebyla uspokojivá vzhledem k hospodářskému výsledku, a tak se i tady začala zavádět strojní výroba.²⁶ Celkový rozvoj tohoto odvětví byl podporován politikou státu jako „*zvyšování úrovně hmotné kultury socialistické*

²⁴ ŽIŽKOVÁ, Lenka. *Design kabinet* [online] [cit. 2011-09-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.designcabinet.cz/frantisek-vizner/>>

²⁵ Konzultace s Mgr. TSCHAKERTEM P., kunsthistorik, šéfredaktor *Moderního bytu*

²⁶ HUBATOVÁ-VACKOVÁ L. *Husákovo 3 + 1: bytová kultura 70. let*, Praha: VŠUP, 2007, s. 20-21, ISBN 80-86863-21-2

*společnosti*²⁷ a převážná část výroby českého lisovaného skla odcházela na export. Věhlasní výtvarníci v oborech skla a keramiky, kteří vedle své tvorby, zasedali ve výtvarných radách a komisích, sami spolupracovali s průmyslem, byli sdruženi mimo jiné i v ÚBOKu. Vzpomeňme alespoň tyto: Adolf Matura, Pavel Hlava, Vladimír Jelínek, Jiří Šuhájek, Václav Dolejš, Václav Šerák, Jiří Laštovička, František Janák a další.

Většina ze jmenovaných také externě spolupracovala s dalším velmi populárním výrobcem - sklárnou *Moser*. Za všechny vydařené produkty vzpomeňme alespoň vázy se zatavenými bublinami kolem jádra, klidné uzavřené tvary s rastrovým kovovým sítem na povrchu. Čočky, vybroušené na zvrásněném povrchu, dávají nahlédnout do nitra hmoty. Jejich tvůrce Vladimír Jelínek za ně získal na Mezinárodním veletrhu řemesel v Mnichově v roce 1970 Bavorskou státní cenu se zlatou medailí.²⁸

Obr. 12

Soubor *Claudia*, design Miloš Matoušek

Zdroj: <http://www.limasoft.cz/aplikace/obr/Sklo/claudia.jpg>

Obr. 13

Soubor *Diana*, design Švestková

Zdroj: <http://www.ceskykristal.cz/photo/original/2-efbc48974e389e225b187e20bf2ff17d.jpg>

²⁷ HUBATOVÁ-VACKOVÁ L. *Husákovo 3 + 1: bytová kultura 70. let*, Praha: VŠUP, 2007, s. 20-21, ISBN 80-86863-21-2

²⁸ MERGL J., PÁNKOVÁ L. *Moser 1857-1997*, V roce 1997 vydala sklárna Moser

Obr. 14

Soubor *Gina*, design Pavel Hlava

Zdroj: <http://www.czech100.com/images/71.jpg>

Obr. 15 a 16 Vázy od Vladimíra Jelínka, *Moser*.

Zdroj: http://www.sypka.cz/img/fotky_polozek/298_resize.jpg

Zdroj: http://www.fontana-art.cz/foto/produkty/1268216297_polozka-018.jpg

3.3 Shrnutí

Podíváme-li se na umělecké předměty nebo předměty spotřebního zboží navrhované v letech 1970—1989 musíme připustit, že návrhy byly dostatečně odvážné obzvláště proto, že tehdejší vkus se významně snažili ovlivnit ideologové socialismu. Naštěstí se tehdejší výtvarníci nenechali zcela svázat a mohla vznikat natolik estetická díla, která i po takřka čtyřiceti letech, můžeme beze studu vystavit v současném moderním interiéru.

4. DOMÁCNOST V OBDOBÍ SAMETOVÉ REVOLUCE AŽ DO ROKU 2000

Přestože už koncem osmdesátých let dvacátého století umělecké kruhy měly snadnější žití oproti době normalizace, opravdový boom v oblasti architektury a designu propukl v zápětí po listopadové Sametové revoluci v roce 1989. Pád železné opony zapříčinil mimo jiné i zrušení nejrůznějších institucí utvářejících socialistický pohled na tento obor a otevření hranic pak umožnilo přísun nových informací a zcela nový pohled na toto odvětví. Nutno ovšem podotknout, že většina Čechů žijících a utvářejících si domov v socialistickém Československu pod pojmem architektura a design chápala něco úplně jiného, než bylo chápáno v běžném měřítku vyspělých kapitalistických zemí. Není divu, když se zamyslíme nad tím, v jakých interiérech doposud žili. S otevřením hranic hledali sice něco jiného, ale mnoho Čechů sáhlo po vybavení jen proto, že je ze zahraničí, o kvalitě tvarů, případně materiálů už tolik nepřemýšlelo. Nicméně první meta byla dosažena – začaly se nám otevírat oči (a mnohdy i ústa) a bylo třeba nasát atmosféru a vybrat si, co je komu nejbližší.

4.1 Co přineslo otevření hranic

Zatímco jsme tušili, že v kapitalistických zemích se vybavení domácnosti od té naší odlišuje, většina z nás si přesně neuměla představit jak moc. To až otevření hranic přineslo údiv nad výdobytky doby. A tak se stovky Čechů vydávají za nejbližší hranice (zpravidla do Německa) a zde ve velkoobchodech nakupuje technické zařízení domácnosti: televizory, věže, video přehrávače, walkmany a jiné zboží, které si vystavuje do obývacích pokojů na odiv návštěvám. V Čechách vznikají první obchody se zahraničním nábytkem, a to jak tím co patří mezi špičky designu, tak i tím, který s kvalitou tvarů nemá moc společného. Vše je navíc nesmyslně předraženo, díky značce „západní“ si to prodejce mohl dovolit; ono mu to totiž procházelo. Prostor se ale otevřel i pro šikovné Čechy. Začali si otevírat první firmy na výrobu nábytku a mnoho talentovaných designérů budovat renomé, a to nejen u nás, ale i v zahraničí.

A ještě jednu poznámku k této době. Architekti a designéři, kteří v šedesátém osmém roce opustili Československo, se pomalu vracejí zpět domů a pomáhají tu ovlivňovat kulturu, a to nejen tím, že zakládají vlastní ateliéry a tvoří, ale třeba i vychovávají mladou generaci návrhářů. Například Bořek Šípek přednáší na VŠUP, stejně jako Eva Jiřičná apod., od věci ještě není připomenout, že Jiří Pelcl se tu stává děkanem.

Obr. 17

Skleněná váza *Přibilka*, design Bořek Šípek.

Zdroj: http://designguide.cz/upload/2008/04/1207408174_5490_p.jpg

4.2 Interiér pohledem českých architektů

Přestože nastala nová éra, architekti to vůbec neměli jednoduché. Mezi Čechy totiž stále převládala jistá míra nevkusy. Široká veřejnost se nesnaží porozumět názorové a estetické úrovni špičkové světové a české architektury ani interiérové a nábytkové tvorbě, ale inspiruje se třeba i v tak pokleslých předlohách, jakými jsou nekonečné americké televizní seriály. Vkus bohužel není výsadou bohatých, a tak podnikatelé, kteří začínají být finančně silní, se dostávají do vleku pokleslých historizujících vzorů, začíná vzkvétat takzvané podnikatelské baroko, což jsou domy napodobující hrady a zámky. A ani o vkusném zařízení jejich interiéru samo sebou nemůže být řeč. Dalo by se říci,

že další nadstavbou ba úkolem nově vznikajících architektonických studií a ateliérů je mimo jiné i esteticky vychovávat veřejnost. Jejich práci zatím většínou vyhledávají zejména cizinci žijící v Čechách, případně Češi žijící v zahraničí, kteří se vrátili domů. Nicméně díky snaze a usilovné práci architektů a designérů vznikají ojedinělé a výrazně kvalitní prostory, a to nejen veřejné (kavárny, obchody, klubovny golfových hřišť), ale i soukromé.

Právě v nich zaznamenáváme velký posun. Konečně se nad dispozicí obydlí začíná přemýšlet do hloubky, v potaz se bere životní styl rodiny i možnosti, které prostor nabízí. Doslova hitem se stalo spojování kuchyně s jídelnou a obývacím pokojem. Vzniká tak polyfunkční prostor, kde se schází celá rodina, a přijímají návštěvy. Architekti se snaží interiér maximálně propojit s exteriérem, proto tam, kde to je možné, navrhují francouzská okna, kterými se vchází do zahrady na terasu nebo balkón. Samotné zařízení se nese v jednoduchém a elegantním stylu, při němž architekti preferují střídmost tvarů. Používají nejen dřevo, ale stále častěji sklo a kov, zároveň aplikují prozatím u nás neznámé a nové materiály, se kterými se seznamují na zahraničních stážích a veletrzích. Nejen odtud, ale i z nově otevřených obchodů u nás pak zařizují interiér, do kterého zároveň navrhují nábytek na míru, případně své prvotní designérské počiny. Ty ale nemají za úkol prezentovat naši zemi v této kategorii, spíše je to reakce na předražený zahraniční nábytek a prozatímní neschopnost českých firem vyrábět nábytek na světové úrovni. Velkou proměnou prošlo i používání užitkového zboží. Skleničky, jídelní, čajové ani kávové servisy se už nevystavují do vitrín, ale ukládají se do kuchyně a slouží k dennímu užití. Celoplošné koberce se vytrácejí a nahrazují je dřevěné a laminátové podlahy různých konstrukcí, pro zateplení i z estetických důvodů se doplňují kusovými koberci. Tam kde to prostor dovoluje, se navrhují samostatné šatny, přístupné z ložnic. Skříně jsou pak zpravidla zabudované tak, aby zbytečně nenarušovaly prostor. Právě ten působí čím dál tím otevřenějším a vzdušnějším dojmem. Vzhledem k polyfunkčnosti místností se zde instaluje více světel. Zpravidla to bývá centrální světlo, jehož úkolem je osvětlovat celý prostor a světla doplňková, mající za úkol osvětlit určitou část místnosti (stolní a stojací lampy, nástěnné osvětlení, vestavěná světla ad.).

A koupelna? I té architekti přičkli zcela jiný ráz. Už nepatří k nejmenším místnostem bytu, naopak její zařizovací předměty se zvětšují tak, aby tu každý měl pohodlí a mohl relaxovat. Z paneláků se za velkých finančních nákladů vybourávají nevzhledná umakartová jádra a majitelé tento prostor zásadně proměňují.

Na nelehkou cestu se začátkem devadesátých let pouštějí například: *Interiér Malý*; studio *Fast*, které zakládají architekti Lexovi; *Mimolimit* v čele s B. Škorpilovou a J. Nedvědem; *Donlič Interiér* a jeho přední architektka a designérka I. Dombková; *Olgoj Chorchoj* zakládají architekti J. Němeček a M. Froněk; *Atelier ADR* pak Kolář a A. Lapka a další.

Obr. 18 Hitem je propojovat kuchyň s obývacím pokojem. Nábytek je navrhován a vyráběn na míru prostoru. Interiér zdobí repliky klasických designových zahraničních ikon (sedací souprava architekta LeCorbusiera), realizace ateliéru ADR. Zdroj: <http://www.adr.cz/cz/realizace/45/75/Interier-bytu-v-Nuslich>

Obr. 19 Interiér je propojován s exteriérem. Tam kde to jde, navrhují architekti francouzská okna. Zdroj: <http://www.adr.cz/cz/realizace/45/73/Interier-bytu-v-Praze-Bubenci>

Obr. 20 Umakartová jádra se za velkých finančních nákladů vybourávají. Češi si oblíbili rohové vany. Zdroj: <http://www.rskoupelny.com/wp-content/rohova-vana1.jpg>

4.3 Český design

V první třetině devadesátých let se mnoho designérů, do té doby působících v podnikových nebo družstevních vývojových týmech, osamostatňuje a pracuje na zakázkách pro veřejné interiéry nebo spolupracuje se vznikajícími nábytkovými firmami. Některé socialistické skupiny architektů, designérů,

výtvarníků a dalších umělců zanikají, jejich účastníci se osamostatňují a začínají vlastní sólovou dráhu (například architekt Jiří Pelcl).

Na trhu se snaží zaujmout a prorazit svými neotřelými nápady také studenti VŠUP. Jedním z talentovaných je například Maxim Velčovský jehož velmi známý porcelánový kelímek *Pure* reaguje na konzumní společnost. Zprofanovaný, obyčejný předmět jakým je plastový kelímek, ztvárnil z tak ušlechtilého materiálu jakým je porcelán. Radim Babák a Jan Tuček navrhují soubor svítidel, která dokonce osloví věhlasného návrháře světel Ingo Maurera a zařadí je do jím redigované ročenky *Design Year Book*.²⁹ Předmětů pro denní využití vzniká v českých ateliérech skutečně nespočet. Nezůstávají už jen v podobě prototypů, ale konečně se začínají vyrábět. Ostatně to je další výhoda otevřeného trhu, kde architekti i designéři mohou (a také to dělají) spolupracovat se studii po celém světě a design v Čechách se stal ZBOŽÍM, tak jako všude jinde.³⁰

Obr. 21 a 22 Váza *Waterproof* a porcelánový kelímek *Pure*, Maxim Velčovský. Zdroj: Qubus

²⁹ BRUTHANSOVÁ T., KRÁLÍČEK J. *Czech 100 design icons*, Praha: CzechMania, 2005, s. 80 a 84, ISBN 80-239-4817-2

³⁰ LAMAROVA M. *Český design 1980-1999*, Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum, 1999, s. 16, ISBN 80-7101-038-3

Obr. 23 Stojací lampa *PUR*, design R. Babák a J. Tuček.

Zdroj: http://i.idnes.cz/10/123/gal/REZ381c2c_3489159638_88b47ee94a_b.jpg

Obr. 24 Lžička *Anežka* podle návrhu Jiřího Pelcla.

Zdroj: <http://www.czech100.com/images/75.jpg>

4.4 Další aktivity kolem designu

Snaha o informovanost o dění kolem designu však neulpívá jen v otevření obchodů. Osvětu se architekti i designéři snažili šířit pomocí nejrůznějších výstav a vypisováním veřejně přístupných soutěží. A tak J. Javůrek a V. Vagaday otvírají v Praze na Smíchově *Design salon*, kde představují nejen své návrhy nábytku a práce výtvarníků z různých oborů, ale byly tu i k vidění první světově známé designové kolekce nábytku. V roce 1995 následovala *Galerie bydlení*, která se zaměřila pouze na české výtvarníky a řemeslníky, a která pomáhala i menším nábytkovým firmám s představením jejich produkce. S po-

dobným zaměřením vzniká v Brně v roce 1990 *Galerie Ambrosiana* ad.³¹ Velkou úlohu pro osvětu v tomto odvětví sehrává *Design centrum* České republiky, otevřené v lednu 1991. „*Jeho posláním je efektivními prostředky prosazovat využívání designu ve výrobě, obchodě a službách. V těchto souvislostech je design chápán jako jeden z významných faktorů zvyšování komplexní jakosti výrobků, jejich konkurenční a exportní schopnosti. K dosažení těchto cílů aktivuje DC ČR podnikatelskou veřejnost, zejména výrobu a obchod v souvislosti s tím se zabývá otázkami designu a jeho významu pro hospodářskou politiku strategií a hmotnou kulturu společnosti.*“³² A ještě jedna podstatná událost se stala koncem devadesátých let. Vznikl *Design blok*, což je přehlídka novinek z oblasti designu nábytku, bytových doplňků, módy a životního stylu. Vznikl v roce 1998 a probíhá každým rokem na území celé Prahy ve vybraných showroomech a galeriích, doprovodný program včetně přehlídky designérů, designérských studií a škol je soustředěn pokaždé do jiných prostor. Tak jako jiné věci, i *Design blok* byl ve svých počátcích prezentován v docela malých rozměrech, do projektu vstupovali jen ti odvážní. Nicméně projekt se podařilo rozjet a dnes probíhá v nemalém měřítku a těší se velké oblibě; ale to zbytečně předbímám.

4.5 Shrnutí

Listopad 1989 znamená velké změny. S lítostí se ohlížíme na proměnu našich největších nábytkářských družstev. Některá se úplně rozpadla, jiná byla privatizována formou likvidace, některá se soustředila na výrobu podřadnějšího nábytku, jen proto, aby přežila. Vznikají ale nová studia, která spolupracují s talentovanými českými návrháři, architekti, kteří otvírají svá studia a kreslí první rodinné domy, jejichž tvary navazují na éru první republiky. Také produkty denní potřeby už svým vzhledem nabývají na důvtipu a eleganci. Rodí se zcela nový pohled na architekturu a design, kterému ale Češi teprve přicházejí na chuť.

³¹ ŽIŽKOVÁ L., FIŠER J., KOUDELKOVÁ D. *Český interiér a nábytkový design*, Praha: Prostor-architektura, interiér, design, 2000, s. 15, ISBN 80-902736-1-0

³² KOBOSIL K. *Český design 1990-2005*, Brno: Design centrum České republiky, 2005, s. 2

5. BYTOVÁ VÝSTAVBA PO ROCE 1989

Změnou politického systému v listopadu 1989 se bytová politika ocitla v komplikované situaci, jejíž formování v průběhu 90. let minulého století probíhalo díky nastalé situaci pomalu, nicméně zásadních změn bylo dosaženo. Odstraněn byl systém přidělování bytů a začal se budovat bytový systém obvyklý ve vyspělých evropských zemích. Proběhly restituce části bytového fondu, bezúplatný převod nerestituované části bytového fondu do vlastnictví obcí, privatizace obecního nájemního bytového fondu. V 90. letech minulého století bylo zřízeno hypoteční úvěrování, stavební spoření a například i příspěvek na bydlení.³³

Transformace bydlení se pomalu přesouvala do modelu, který známe dnes. Po letitých zkušenostech a s přihlédnutím na znalosti jiných evropských států můžeme konstatovat, že existují-li na trhu s byty normální podmínky, pak u bytů v soukromém vlastnictví platí zákon poptávky a nabídky, u bytů ve veřejném vlastnictví očekáváme úhradu nákladů.

5.1 Nová bytová politika

Sametový převrat přinesl i jiný pohled na bytovou politiku, která se měla připodobnit takzvanému korporativistickému typu, jehož politika se odvíjí především od pracovní aktivity jedince na trhu práce. Je tedy založen na vlastní participaci občanů na bydlení. Režim vychází z faktu, že sociální spravedlnost v oblasti bydlení nelze brát jen z hlediska zásluh, ale je třeba přihlížet i k reálným příjmům. Za základ pro zajištění bydlení je počítáno se soukromými finančními prostředky, i tak ale poměrně silné zůstávají intervence státu do trhu s byty, opět tedy vznikají nároky na veřejné rozpočty, podpora je v tomto případě zaměřena na všechny formy bydlení. Smyslem celého dění je usnadnit

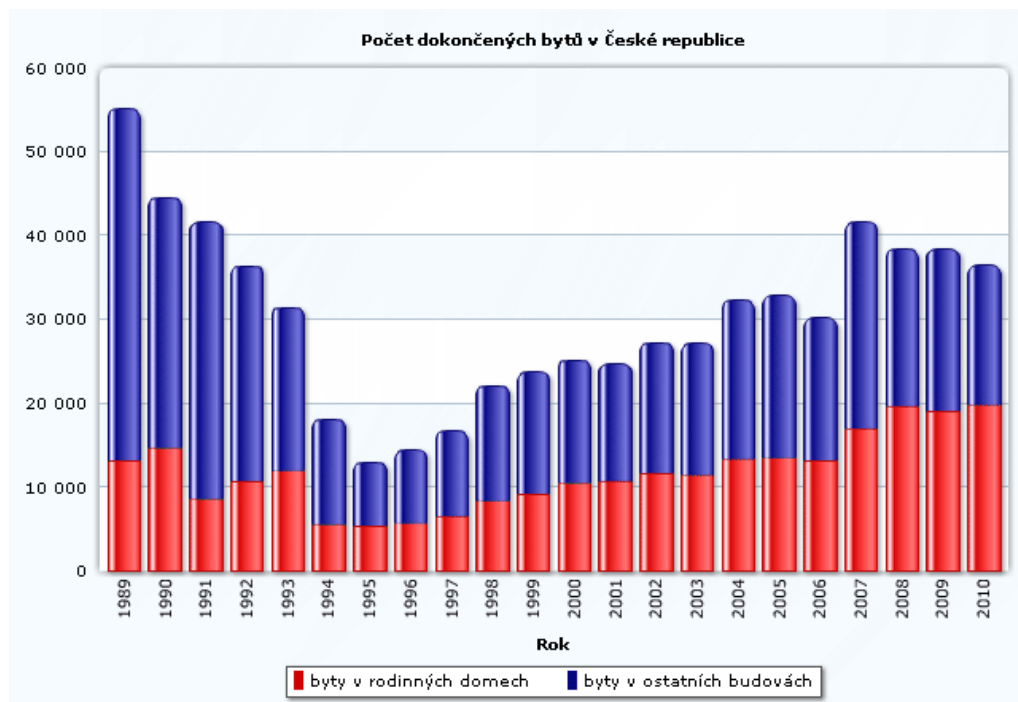
³³ POLÁKOVÁ O. A KOLEKTIV, *Bydlení a bytová politika*, Praha: Ekopress, 2006, s. 236, ISBN 80-86929-03-5

přístup k bydlení a to skupinám těch, kteří se nacházejí v životní situaci, kdy si nejsou schopni domov zajistit svými příjmy.³⁴

5.2 Stavby bytů v číslech

O komunistické výstavbě bytů se všeobecně ví, že patří k nejmasovějším, a byt' jejich vzhled i velikost nepatřily právě k těm nejlepším, přeci jen poskytly poměrně dost velkému množství lidí v relativně krátkém časovém úseku střechu nad hlavou. Od té doby žádná podobná výstavba neproběhla a s největší pravděpodobností ani neproběhne. Čísla na stránkách Českého statistického úřadu hovoří za vše. Zatímco v roce 1989 bylo dokončeno 55 073 bytů, což byl pozůstatek předešlé doby, o šest let později, v roce 1995 to bylo už jen 12 998. Po té křivka pomalu stoupá, třicetitisícovou laťku přeskochí až v roce 2004, kdy bylo dokončeno celkem 32 268 bytů. Od té doby počet lehce kolísá, ale vždy je počet bytů v rozmezí třiceti až čtyřiceti tisíc. A kde se nejvíc staví? První místo vyhrála Praha se 16,7%, druhé místo obsadil Středočeský kraj s 14,1% a bronzová příčka patří Jihomoravskému kraji.

³⁴ POLÁKOVÁ O. A KOLEKTIV, *Bydlení a bytová politika*, Praha: Ekopress, 2006, s. 29, ISBN 80-86929-03-5

Tab. 1 Počet dokončených bytů v České republice 1989-2010

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/92001F6611/\\$File/820912p01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/92001F6611/$File/820912p01.pdf)

5.3 Nároky na bydlení

Do bytové výstavby vstupuje po roce 1989 velký a zásadní činitel – klient. On platí nemalé finanční prostředky, za které chce určitý komfort. Ten se samozřejmě rok od roku zvyšuje, podobně ovšem jako ceny. Zpočátku sice byla většina Čechů ráda za to, že to není panelák, ale časem přibývaly další stále zvyšující se nároky, jimž se přizpůsobují i developerské projekty.

U nich je důležitá lokalita. Vysokým požadavkům vyhovují spíše byty v blízkosti centra, ale i v klidnějších částech s pohledem do zeleně nebo s panoramatickým výhledem na město, ukryté před zraky zvědavých turistů i sousedů. Dostatek osobního prostoru a absolutní soukromí stoupají v ceně, stejně jako moderní architektura a design, které exteriér chápou jako součást interiéru. Luxusní byty mají minimálně 100 m², víceúrovňové uspořádání prostoru, vysoké stropy, velká okna a terasy. Samozřejmostí jsou podlahy z masivního dřeva, kuchyně i sanitární keramika od luxusních značek. Vkus i potřebám náročných klientů odpovídá i samotná architektura projektu, která bývá dílem zkušených architektů. Součástí nabízeného pohodlí jsou často také nadstan-

dardní služby spojené s rezidenčním bydlením. Docela běžně se setkáváme s recepcí, která je zárukou bezpečnosti a pořádku v celém objektu. Právě přes recepci lze vyřídit například úklidové služby, hlídání dětí a domácích mazlíčků, donášku potravin, zajištění čistírny, parkování ale i umytí vozu či odeslání pošty. Součástí může být bazén, whirlpool, posilovna, případně i jiná sportoviště, a počítat lze s venkovními prostory vymezenými pouze pro rezidenty. Jde o velmi pestré škálu služeb, které však můžeme očekávat pouze u projektů s větším počtem bytů. U menších projektů se naproti tomu setkáváme s předzahrádkami u přízemních bytů a s podzemními garážemi. Jedním z posledních trendů v oblasti luxusních novostaveb je také navrhování energeticky úsporných domů vybavených nejnovějšími technologiemi.³⁵

5.4 Převod bytového fondu

Sice vznikaly a stále vznikají bytové domy, ale ne každý si je může dovolit. Mnoho Čechů zůstává bydlet ve svých původních domovech, které se jim v některých případech podařilo odkoupit. Můžete za to privatizační projekt, který se v porevoluční době vztahoval i na bytový sektor. Takzvané „právo na koupi“ (right-to-buy), které v zemích střední a východní Evropy umožňovalo zažádat o privatizaci nájemního bytu, v České republice nebylo, proto sektor obecního nájemního bydlení zůstal významně zastoupen. Vlastnictvím obcí byl tedy bytový fond. Ten byl ale v dezolátním stavu, a tak nezbývalo než ho privatizovat. Zpravidla byly nabízeny celé domy, které odkupovaly družstva tvořená dosavadními nájemníky. V té době vznikl také Zákon o vlastnictví bytů (č. 72/1994 Sb.), který dovoloval převod bytů do osobního vlastnictví občanů. Bohužel privatizace nedopadla nejlépe. Důvodů bylo hned několik (např. nebyl jednotný charakter, nebyl dořešen způsob správy privatizovaného bytového

³⁵ POLOMOVÁ, Jana. Luxusní developerské projekty. *Moderní byt*, roč. 2009, č. 11, s. 126-138. ISSN 1211-6637.

fondy), a tak výsledky na sebe nenechaly dlouho čekat (např. byly zrušeny podnikové byty).³⁶

5.5 Shrnutí

Zatímco do roku 1989 panovala převážně panelová výstavba, po událostech, které Čechům otevřely možnosti v podnikání, se zcela zásadně proměnila i bytová výstavba. Konečně se začaly stavět domy s byty, jejichž rozvržení má hlavu a patu, navíc v krásných lokalitách nejen v blízkosti zeleně, ale i infrastruktury. Otázkou však zůstává, kdo si tyto byty může dovolit. Jejich pořizovací částka je totiž zcela neúměrná běžnému průměrnému platu.

Obr. 25 Obytný soubor Na Krutci vznikl v roce 2007

Zdroj: http://www.bydleni-iq.cz/wp-content/uploads/02_kru.jpg

³⁶ POLÁKOVÁ O. A KOLEKTIV. *Bydlení a bytová politika*, Praha: Ekopress, 2006, s. 61, ISBN 80-86929-03-5

6. NASTÁVÁ ÉRA EKOLOGICKÉHO BYDLENÍ

Konečně lidstvo pochopilo, že se donekonečna nelze chovat vůči přírodě nepřátelsky, a tak se začalo starat o způsoby, jakými by ji mohlo šetřit. Vynalezlo značku ekologický, pod kterou spadá vše, co je šetrné vůči přírodě – materiály jsou recyklovatelné (například papír, plast) nebo obnovitelné (zejména dřevo) a řadí se sem i ty, při jejichž výrobě bylo použito minimálně energie a nebylo přitom vypuštěno do ovzduší příliš mnoho skleníkových plynů. Ekologické, ale mohou být také nejrůznější technologie, s jejichž použitím šetříme elektrickou energii, vodu... Je to celá řada velkých a malých prvků, s jejichž použitím, můžeme docílit takové domácnosti, která bude přátelská vůči naší planetě a nemusí být ani nijak esteticky pozadu. Ekologicky totiž lze i smýšlet, o to se pak starají naši designéři i architekti.

6.1 Ekologický dům

Při výstavbě domů se v rámci ekologie zaměřujeme zejména na nízkoenergetické domy, tedy ty, které nespotřebovávají příliš mnoho energie. Dodržíme-li všechna pravidla, pak dokonce můžeme docílit i takové stavby, která nemá žádnou spotřebu energie, takzvané nulové domy, nebo přímo energii vytváří. Co je u těchto typů staveb důležité dodržet? Prvně to je dokonalá izolace obvodového pláště budovy, včetně okenních a dveřních otvorů. Dále se musí zabránit ztrátě tepla při větrání (například rekuperací) a maximálně využít sluneční energie. Toho docílíme i takovou banalitou jako jsou velké okenní plochy orientované na jih a výstavba zimní zahrady, ideálně pak v kombinaci se solárními panely. Rozeznáváme fotovoltaické panely vyrábějící elektrickou energii, která se může využívat přímo v domě nebo prodávat energetickému závodu a posílat do veřejné elektrické sítě. A panely pro ohřev užitkové vody, ta se používá buď k mytí, nebo vytápění domu. Úsporu energie zajistíme také její akumulací, kterou zajistíme v době energetického přebytku a posléze využíváme v době nedostatku. K uchování slouží například velké zásobníky s vodou, kameny ve zdech apod. Způsobů vytápění domu šetrných vůči přírodě je

větší množství, řadí se sem například tepelná čerpadla, kondenzační kotle na pelety nebo dřevoštěpky a další.³⁷

Vedle technologií zajišťujících nízkoenergetický provoz domu, tedy šetrný k přírodě, můžeme jít ještě o krok dál a při stavbě využívat recyklovatelné nebo obnovitelné materiály. Za všechny připomeňme například: slaměné balíky jako výplň zdí, ovčí vlna nebo džínsovina (z odřezků vznikajících v textilní výrobě) jako tepelná izolace, celulózová vlákna jako izolace zafoukávaná do dutin stavby nebo ekopanel, což je konstrukční materiál lisovaný ze slámy a lepenky.³⁸

Přestože se o ekologických počinech ve stavebnictví ještě donedávna mluvilo jako o finančně návratných z dlouhodobého hlediska, dnes se už ví, že opak je pravdou. Řešení bohužel bývají příliš nákladná, proto je ve svých domech používají lidé spíše z jiných, než ekonomických důvodů. Jako ekonomické se dnes naopak jeví stavět „ukázněné“ domy, tedy menší, bez zbytečných prostor a tudíž i zbytečně vytápěných, při použití klasických a prověřených technologií, ve kterých je velká konkurence a tedy nižší ceny.

6.2 Ekologické materiály v interiéru

V oblasti navrhování interiérového zařízení a doplňků používají designéři ekomateriály. Patří mezi ně všechny ty, které mají minimální vliv na životní prostředí, avšak vlastnostmi dokonale vyhovují pro konkrétní užití. Jsou velmi snadno recyklovatelné, přičemž ekomateriály pocházející z biosféry jsou recyklovány přírodními vlivy a ekomateriály z technosféry jsou recyklovatelné různými technologickými postupy.

Existují také takzvané technomateriály, které vznikají zpracováním materiálů z biosféry a zemské kůry syntetickými procesy. Obecně lze říci, že pocházejí z neobnovitelných zdrojů. Plasty, pryže a pryskyřice jsou vyráběny z ropy, případně zemního plynu. Vložená energie k jejich získání je vysoká a

³⁷ HUMM O. *Nízkoenergetické domy*, Praha: Grada Publishing 1999, ISBN: 80-7169-657-9

³⁸ HORČÍK, Jiří. *Ekobydlení* [online] [cit. 2011-11-07]. Dostupné z WWW:

<<http://www.ekobydleni.eu/tag/stavebni-materialy/>>

většina technomateriálů vstupuje jen velmi obtížně do přírodních cyklů. V dnešní době, kdy čelíme riziku brzkého vyčerpání neobnovitelných zdrojů, je nutnost recyklace technomateriálů aktuální.³⁹

Příroda přirozeně recykluje všechny své materiály, zatímco lidé z těch, které vyrobili, recyklují pouze některé. Třeba materiály s nízkou peněžní hodnotou jsou recyklovány jen minimálně, naproti tomu vzácné kovy jsou recyklovány z více jak devadesáti procent.

Materiály odvozené z organických složek planety, pocházejí z rostlin, živočichů či mikroorganismů a jsou obnovitelné. Do této skupiny látek je možné zařadit speciální látky, jako jsou kompostovatelné biopolymery a biokompozity odvozené z přírodních látek. Tyto materiály se snadno zapojují do přírodních cyklů.

A jak být tedy konkrétně šetrní? Před plasty, ale i kovy (výroba jedné tuny hliníku vyžaduje stokrát více energie než výroba jedné tuny opracovaného dřeva) dávejme přednost dřevu, ideálně nábytku z masivu, neboť lepené materiály mohou obsahovat nebezpečné chemické látky. Ze stejného důvodu by dřevo mělo být ošetřeno vosky nebo přírodními oleji. Budeme-li preferovat k jeho ošetření lak nebo barvu, pak vyberme přírodní nebo vodou ředitelné přípravky. Obecně platí, že zvolíme-li skutečně kvalitní výrobek, bude nám sloužit delší dobu a nebudeme ho muset brzy nahrazovat jiným.

Obr. 26 Jednou z nejznámějších židlí z recyklovatelného materiálu (papír) je *Wiggle Side Chair*. Pro *Vitru* navrhl Frank Gehry v roce 1972. Zdroj: Vitra

³⁹ POLOMOVÁ, Jana. Úsporné nemusí vždy znamenat úporné. *Moderní byt*, roč. 2008, č. 9, s. 30-44. ISSN 1211-6637.

6.3 Domácnost šetrná vůči přírodě

Ekologicky se může chovat každá domácnost, která bude dodržovat několik základních pravidel. Prvním z nich je úspora energie, kterou nejvíce snížíme správnou volbou spotřebičů. U nich je zapotřebí sledovat energetické štítky, které oznamují mimo jiné i jejich spotřebu energie, přičemž za úsporné považujeme ty s označením energetické třídy A nebo A+, nejlépe A++. U spotřebičů, které zůstávají v pohotovostním režimu (TV, DVD) je označení ve stand-by režimu a pokud je součástí domácnosti počítač s tiskárnou, pak je vhodné zařízení s nízkou spotřebou označené energy star. Elektřinu ušetříme také správnou volbou varného centra. Ideální je sklokeramická deska s indukčním ohřevem. A ještě několik rad ohledně úspor energie, které se promítnou i do domácího rozpočtu. Praní prádla zajistí co nejnižší teplota, například snížením teploty z 90° na 60° se uspoří až čtvrtina elektřiny. Chladničku pravidelně odmrazujeme, protože námraza na výparníku funguje jako izolace a zvyšuje spotřebu energie, a nepatří do ní teplé potraviny. Při vaření můžeme plotýnku či troubu vypnout s předstihem a využít zbytkové teplo na dovaření jídla.

Dalším neméně důležitým aspektem při úsporách elektrické energie je vhodné osvětlení domácnosti. Sice se dnes v interiéru používá několik svítidel najednou, to ale neznamená, že spotřeba elektřiny musí být vysoká. Stačí zvolit úsporné žárovky nebo LED diody. Velkým pomocníkem jsou i nejrůznější ovladače světla, kterými můžeme volit intenzitu světla.

Být šetrní vůči přírodě budeme i v momentě, kdy budeme šetřit vodou. Patří totiž sice mezi nejrozšířenější látky na světě, lidstvo ji ale může využívat z méně než 0,01%. Nejvíce ušetříme vody v koupelně a to při sprchování nebo „jen“ mytí rukou. Docílíme toho vhodnou volbou vodovodní baterie. Ideální je termostatická, která automaticky míchá požadovanou teplotu vody. Pořídit můžeme i baterie s funkcí eco stop, která zamezuje pouštění většího proudu vody. Do sprch pak můžeme použít úsporné hlavové sprchy a stop-ventil, díky nimž ušetříme až 30% teplé vody. A ještě jedna zajímavost. Díky těmto výtobytkům nešetříme pouze vodu, ale také energii. Málokdo si totiž uvědomuje, že spotře-

ba energie pro přípravu teplé užitkové vody je přibližně 25% z celkové spotřeby energie české domácnosti.⁴⁰

Neméně důležitou složkou při úspoře vody v domácnosti je správné použití pračky prádla a myčky nádobí. Obecně platí, že by pračka měla být při praní vždy plná, model by měl být samozřejmě s co nejmenší spotřebou vody. Tento údaj se dočteme společně se spotřebou elektrické energie na energetickém štítku. Nádobí bychom neměli mýt pod tekoucí vodou. Úsporná myčka nádobí spotřebuje průměrně 13 litrů vody a elektrické energie méně než 1 kWh. Tím je dána až šedesátiprocentní úspora. Podle statistických údajů⁴¹ je ruční mytí dražší až o 45 %.

Tab. 2 Spotřeba vody v domácnosti

Činnost	Spotřeba v litrech (přibližně)	Cena v Kč (přibližně)
Spláchnutí toalety	3 – 12	0,20 – 0,81
Koupel ve vaně	100 – 150	6,8 – 10,2
Sprchování	30 – 80	2 – 5,4
Mytí nádobí v myčce	10 – 30	0,68 – 2
Mytí nádobí v dřezu	15 – 40	1 – 2,72
Mytí nádobí pod tekoucí vodou	20 – 70	1,36 – 4,75
Praní v pračce	40 – 90	2,72 – 6,11
Mytí rukou	3	0,20
Pití	1,5 – 3	0,1 – 0,20
Vaření	5 – 7	0,34 – 0,48

Zdroj: <http://www.cenyenergie.cz/voda/clanky-2/spotreba-vody-v-domacnosti-tipy-jak-setrit.aspx>

⁴⁰ HAKLOVÁ, Lenka. *Svět koupelen*, roč. 2002, č. 2, s. 62-63. ISSN 1212-9135

⁴¹ Autor neznámý. *Statistický úřad*, [online] [cit. 2012-01-25]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/8D002CE667/\\$File/t1419097.pdf/>](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/8D002CE667/$File/t1419097.pdf/>)

6.4 Shrnutí

O šetření přírody a přírodních zdrojů se už jen nemluví, ale od slov se přešlo k činům. I v oblasti bydlení najdeme nespočet možností, jak se chovat ekologicky a koneckonců i ekonomicky. Je jen tedy na nás jakou cestu zvolíme a zda budeme podporovat celkové snažení designérů, výrobců, projektantů a všech těch, kteří se snaží napomáhat nejen konečnému spotřebiteli, ale i celému světu.

7. MODERNÍ MATERIÁLY A JEJICH VYUŽITÍ V ODVĚTVÍ NÁBYTKU

Na světě by bylo mnohem víc krásných i důmyslných předmětů, kdyby jejich realizaci nebrzdily takové maličkosti, jako jsou přírodní zákony a stále ještě nedostatek informací o nejrůznějších materiálech a technologiích. Ostatně s každým jejich novým objevem se navrhování předmětů stává zábavnější. Dokládá to i výrok světově uznávaného návrháře Wenera Aisslingera: „Výsledkem nových materiálů a technologií byl vždy vzrušující, vizionářský a novátorský design.“ a co na to designér Ross Lovegrove? „Je to jen otázka budoucnosti, jestli to není možné udělat teď.“⁴²

7.1 Vize budoucnosti

„Kultura trvalého vývoje v oblasti vědy o vlastnostech a možnostech použití materiálů vedla k velké spoustě technologicky vyspělých materiálů, které nás nutí měnit dřívější názory na to, jak by se plastické hmoty, kovy, sklo a keramika měly za obvyklých podmínek chovat. Například díky nedávnému zavedení keramických materiálů s vyšší deformací, kovových pěn, vodivých plastů vyzářujících světlo a slitin s tvarovou pamětí jsou nejzákladnější vlastnosti materiálů postaveny na hlavu.“⁴³ Jenže to bychom, jako běžní uživatelé, ještě mohli pochopit, co si ale máme myslet o tomto? „Očekává se, že postupem 21. století budou informační technologie začleňovány do designu výrobků v takové míře, že budou nakonec považovány jen za další druh materiálu - podobný sklu nebo umělé hmotě – s nímž budeme rozvíjet inovativní a funkčnější řešení.“⁴⁴ O

⁴² FIELL CH., FIELL P. *Design pro 21. století*, Praha: Nakladatelství Slovart, 2004, s. 10 a 102, ISBN 80-7209-619-2

⁴³ FIELL CH., FIELL P. *Design pro 21. století*, Praha: Nakladatelství Slovart, 2004, s. 6, ISBN 80-7209-619-2

⁴⁴ FIELL CH., FIELL P. *Design pro 21. století*, Praha: Nakladatelství Slovart, 2004, s. 7, ISBN 80-7209-619-2

co konkrétně jde? Například nanotechnologie už vedou k vývoji mechanických komponentů na úrovni atomů a s největší pravděpodobností sehrají i nadále významnou úlohu v designu multifunkčních chytrých produktů (používá například Samsung u některých praček a myček nádobí).

7.2 Převratné materiály v interiéru

Popsané materiály jsou natolik nové, že se s nimi designéři teprve seznamují, učí pracovat a používat je. Existuje, ale řada materiálů, které bez nadšázky můžeme rovněž považovat za moderní a převratné, v našich domácnostech se už ale pár let zabydlely.

Patří sem například corian, který se v západních zemích používal už od 60. let minulého století. V Čechách se rozšířil až s přelomem tisíciletí. Jde o materiál, který se vyrábí z přírodních minerálů a metakrylátové pryskyřice.⁴⁵ Jejich spojením vzniká materiál, který je možné jakkoliv tvarovat, přičemž povrch je hladký, pevný i vysoce odolný. Další předností je možnost ho spojovat beze spár a rovněž oceníme také jeho širokou škálu barev. Tyto všechny jeho vlastnosti ho předurčují k všestrannému používání v domácnosti, slouží například jako kuchyňská deska, v koupelně jako deska pro umyvadlo, může z něj být vyrobena také vana a podobně. Návrháři ho využívají i pro jednotlivé předměty, z corianu si můžeme domů pořídit svítidlo, vázu nebo třeba popelník. Dalšími materiály s jiným složením, ale velmi podobnými vlastnostmi, jsou třeba marbrex, montelli apod.

V našich domovech se zabydlel také laminát, což je druh kompozitního materiálu tvořený několika vrstvami, které jsou impregnované vhodnou pryskyřicí (případně jiným lepidlem) a lisují se za vyšších teplot. Nejnámější užití laminátu je laminátová podlaha, která patří k nejrozšířenějším podlahovým krytinám v současném interiéru. Mohou za to její vlastnosti – patří totiž k vysoce odolným, pevným a barevně stálým materiálům. Na zem můžeme zvolit další z moderních materiálů – marmoleum, které je vyráběno pouze z obnovi-

⁴⁵ Autor neznámý. *Corian* [online] [cit. 2011-12-17]. Dostupné z WWW: http://corian.cz/Corian/cs_CZ/index.html/

telných zdrojů: lněného oleje, pryskyřice, dřevité moučky, vápence, přírodních pigmentů a juty.⁴⁶ Jeho výhodou je velmi dlouhá životnost, také odolnost a možnost vytváření nejrůznějších obrazců. Ve výčtu moderních materiálů v domácnosti by rozhodně neměl chybět ani akrylát. Boom s akrylátovými vanami, jaký jsme zaznamenali v 90. letech 20. století, byl ohromující. Kdo tenkrát neměl doma akrylátovou vanu, jako by nežil. Rozmáhaly se rohové varianty a to i do nevelkých koupelen, kde jaksi překážely.

Obr. 27 Hi-tech kuchyňský ostrůvek vyrobený z corianu

Zdroj: <http://www.medmarketing.co.uk/Corian/images/kitchen.jpg>

7.3 Materiály a solitéry

Dobry designér musí mít dobrý nápad, ale zároveň jeho um spočívá ve výběru správného materiálu a výrobní technologie. Vedle standardních přírodních surovin a různých druhů plastů, používají prozatím běžnému člověku méně známé materiály. Se vznikem nových produktů je spojována stále větší dostupnost syntetických materiálů. Pro své vlastnosti je oblíbený také dural (ob-

⁴⁶ Autor neznámý. *Marmoleum* [online] [cit. 2011-12-18]. Dostupné z WWW <<http://www.marmoleum.cz/slozenimaterialu.php/>>

chodní označení pro slitinu hliníku s mědi, hořčíku a manganu), který je oproti čistému hliníku až pětkrát pevnější v tahu i tvrdší. Zajímavé předměty najdeme i z laminátu. Třeba křeslo *Kotrmelec* od mladého designéra Jerryho Kozy se doslova přes noc stalo hitem. Zajímavá je i sedací souprava vyrobená z látky s integrovanými LED diodami. V opěradle se zobrazoval čas.

Obr. 28 Reprodaktor *Chobot*, design Jerry Koza, 2004, laminát

Zdroj: http://i.idnes.cz/08/113/gal/REZ2738d4_koza_reproduktory_1.jpg

7.4 Shrnutí:

Zamyslíme-li se nad tím, jaké moderní materiály jsou, pak nám vyjde: vysoce odolné, pevné, barevně stále, snadno tvarovatelné a našli bychom dalších minimálně deset dokonalých vlastností, proč si je designéři vybrali pro svůj produkt. Otázkou zůstává jak moc je jejich používání šetrné vůči přírodě a jak moc se jejich visací „nové“ promítne do ceny. Není totiž od věci připomenout, že většina produktů vyrobená z těch nejmodernějších materiálů také patří k těm nejdražším.

8. ZAŘÍZENÍ MODERNÍ DOMÁCNOSTI S OHLEDEM NA DESIGN

Bydlení už neznamena „jen“ střechu nad hlavou, je to místo, kde odpočíváme a nabíráme síly do dalšího dne. Je proto víc než důležité, abychom se právě tady cítili pohodlně a bezpečně. K tomu nám napomáhá nejen dispozice bytu, ale také zařízení a předměty, kterými se obklopujeme. Na tento zcela přirozený a ve své podstatě jasný aspekt reagují designéři, kteří ruku v ruce s moderními materiály i technologiemi navrhují bytové vybavení. Reagují nejen na určitý módní trend, ale hledají i nové cesty, jak zaujmout. Cílem designu je zlepšit lidem život, tedy usnadnit bydlení, tak aby se stalo komplexnějším a aby zbytečně nic nikoho nerušilo.

8.1 Jak vzniká nejmodernější design

Výrobci si uvědomují, že na světě je tak velké množství předmětů, že pokud chtějí v konkurenčním boji uspět, musí nabídnout nějakou další přidanou hodnotu. Tak jako „jíme očima“, i nákup bytového zařízení (a zvláště doplňků!) je věcí pocitovou a estetickou. Zaujme-li výrobek na první pohled, pak je vysoká šance, že si ho spotřebitel koupí. Významnou roli tohoto psychologického aspektu designu výrobci nepodceňují a do svých řad přibírají talentované návrháře, aby jim s estetickou stránkou pomohli. Ovšem ani ti už na to nejsou sami.

V posledních letech značně napomohly ve výzkumu a realizaci designu nové technologie. Například systémy CAD/CAM (Computer Aided Design/Computer Aided Manufacturing) umožňují simulované znázornění výrobku na obrazovce a to ve 3D zobrazení. Kromě samotného návrhu lze zobrazit i proměnit všechna podstatná technická i ekonomická data. Designér má díky vyspělé technologii dostatek volného prostoru a může pružně rozvíjet a upravovat velmi složité formy. Výsledek je navíc možné velmi rychle vyrobit. Počítačově vytvářené designy totiž mohou být poslány po linkách ISDN přímo do prototypové dílny a dále k výrobcům. Podstatným zrychlením návrhářského

procesu tyto technologie nejen sníží výsledné náklady výrobce, ale také poskytnou designérům větší svobodu pro experimentování.⁴⁷

8.2 Interiér podle aktuálního trendu

Podobně jako ve světě módy, i ve světě bytového zařízení jsou určité módní vlny, kterým vzhled interiéru architekti přizpůsobují. V současné době je jich hned několik. Už delší dobu to je styl hi-tech, jehož hlavní charakteristikou je estetizovat techniku. Příznačné jsou viditelné prvky stavby, jako trubky, rozvody či výztuhy. Nejčastějšími hi-tech materiály jsou: sklo, ocel, hliník, plech a jim podobné studené materiály. Dalším stylem, který vévodí našim domovům je New baroque, který upřednostňuje přepychové a bohaté dekorativní návrhy, někdy až s lehce ironickým sklonem ke kýči. Dekor je odvozen od barokních prvků z druhé poloviny 19. století. Představiteli jsou mimo jiné: robustní křišťálové lustry, tapety, tkaniny a jiné dekorace s barokními motivy (zrcadla, svícný aj.). Posledním dominantním stylem, který se v interiérech stále častěji prosazuje (byť jeho kořeny sahají už do 50. let minulého století), je minimalismus. Jeho znaky jsou naprostá jednoduchost, strohost až vybydlenost. Cílem je odstranit vše nepodstatné, aby bylo umožněno vnímat podstatu interiéru (nebo předmětu).

Dispozice v současném moderním interiéru se navrhuje s ohledem na životní styl a potřeby uživatelů bytu, obecně se preferuje spojená kuchyň s obývacím pokojem (to se při rekonstrukci snaží vybudovat i v panelákových bytech), ložnice a alespoň dvě koupelny, přičemž jedna z nich navazuje na ložnici manželů. Tam kde je to možné, jsou navrženy vestavěné skříně, případně jejich funkci zastanou samostatné místnosti (šatny). Asi největší proměnou v posledních letech prošla koupelna, která je povýšena na místnost srovnatelnou s ostatními pokoji. Bývá dostatečně velká a luxusně zařízená, není výjimkou, že je osazena masážní vanou nebo altánem. Nejnověji se i ona propojuje s obytnou místností, takže není výjimkou, že součástí obývacího pokoje (nebo ložnice) je volně stojící vana. Do jaké míry je toto řešení praktické ukáže čas.

⁴⁷ HAUFFE T. *Design*, Brno: Computer Press, 2004, s. 170, ISBN 80-251-0284-X

Velkou proměnou prošlo i osvětlení, které se plánuje s ohledem na jednotlivé funkční části místnosti. Není tedy neobvyklé, že v místnosti je tři i více světel.

Obr. 29 Současný moderní interiér je strohý až vybydlený. Zdobí ho jen několik velmi nápaditých solitérů. Zdroj: Mimolimit

Obr. 30 Koupelna je v současné době propojována s obytným interiérem.

Zdroj: Hansgrohe

8.3 Přijďeme si na své

Výběr bytového vybavení i doplňků se odvíjí od stylu, kterému dáváme přednost. Zatímco vyznavači new baroque dají přednost kudrlinkám, které v poslední době na své návrhy aplikuje Maxim Velčovský, jiní sáhnou po věcech připomínající bývalá léta (servis *Bohemia Cobalt* od Jiříh Pelcla, 2004). Prim ale hraje nábytek i doplňky s naprosto jednoduchými a elegantními tvary. Střízlivost je nejuvýstižnější pojem pro předměty, které v současné době vyhledává naprostá většina těch, kteří se o oblast architektury i designu zajímají.

Obr. 31 Křeslo *Fuga*, design René Šulc, 2012, vyrábí česká firma MM interiér

Zdroj: <http://img.aktualne.centrum.cz/486/3/4860382-fuga-kreslo.jpg>

8.4 Shrnutí

Úloha designu se často proměňovala a rozšiřovala. To až v posledních letech se pohled na „designové věci“ více upřesňuje a stabilizuje, což má výhodu pro konečného spotřebitele, který se tak v nepřehledném množství nabízených výrobků může snadněji orientovat. I když platí pravidlo: „Co se jednomu líbí, nemusí se líbit druhému“, při zařizování domova můžeme velmi snadno docílit opačného výsledku, než o který jsme usilovali, a to při nemalém vynaložení času, úsilí i financí. Je dobře, že existuje určitý „mustr“, to jestli se ho budeme držet, záleží už jen na nás.

9. ZAŘÍZENÍ MODERNÍ DOMÁCNOSTI S OHLEDEM NA NEJNOVĚJŠÍ TECHNOLOGIE

Konec dvacátého a začátek dvacátého prvního století s sebou přinášejí v oblasti bydlení mnohé změny. Mohou za to nejnovější technologie, které v některých případech byly známé třeba již v šedesátých letech minulého století, ale až nyní, díky mnohaletému vývoji, se je konečně daří bez problémů aplikovat do domácností.

9.1 LED diody

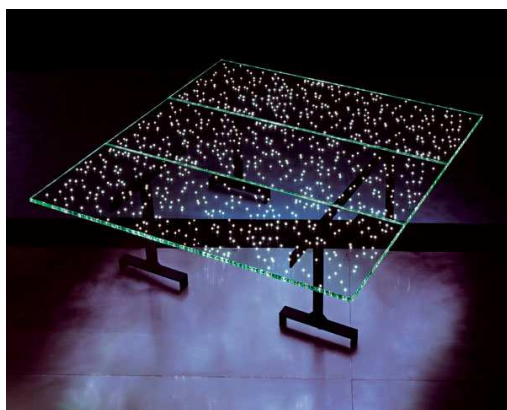
Původně byla LED dioda jen velmi slabě zářící zdroj světla, proto se používala především jako zdroj osvětlení u navigačních světel, později díky lepší svítivosti i v dekorativních lampách. O něco později byl jejich svit znovu zdokonalen, a tak jsme se s LED diodami začali setkávat nejen u všech typů osvětlení, ale i u nábytku, koupelnového zařízení apod. To, že svítivost LED diod nebyla zpočátku nijak dokonalá, vynálezce zvlášť neodrazovalo. Důvodem proč si vybrali právě je, byla jejich dlouhá životnost a úspora elektrické energie. Věděli, že s těmito parametry a vylepšenou svítivostí se stanou ojedinělým zdrojem budoucnosti. V současné době je jejich životnost až 100 000 hodin (více jak 10 let provozu!), prohloubila se neporuchovost, odběr elektrické energie je minimální (0,3 W/LED). Návrháři využívají i jejich nízké teploty, a tak je možné k výrobě svítidel používat materiály, kterým doposud vyšší teplota žárovky vadila.⁴⁸ K dalším kladům LED diod patří možnost volby barvy světla. Existují ve čtyřech barvách – bílé, zelené, modré a červené. Jejich mícháním přes počítačový program získáme miliony barev, které lze pomocí časovače vzájemně měnit, takže vytváříme nejrůznější efekty (tečení barev, stroboskop aj.). Měnit můžeme i intenzitu světla. Na základě zvoleného programu lze k modulům připojit lightsystem manager s jehož pomocí lze na zeď promí-

⁴⁸ HAKLOVÁ, Lenka. Zdroj budoucnosti. *Moderní byt*, roč. 2004, č. 7, str. 69-75, ISSN 1211-6637

tat obrázky nebo přes video systém manažer promítat pohyblivé obrazy (televizní signál, filmy apod.).

9.1.1 LED diody a nábytek

Je zřejmé, že široké využití LED diod nenechalo na pokoji ani návrháře nábytku. Integrované mohou být v nábytkových stěnách, kde světelně zvýrazňují její část, praktické jsou v knihovnách, díky nimž se snadno orientujeme v jednotlivých titulech a samozřejmě jimi lze osvětlit i polici s vystaveným uměleckým dílem. Vyvinuta byla dokonce už i potahová látka s diodami. Sice zatím jen pro výstavní užití, ale je jen otázkou času, kdy se začlení do nabídky. Kdo by nechtěl pohovku s potahem, jehož barva se mění podle přání? Zatím si tedy musíme vystačit třeba jen se světelnou linkou, která upozorňuje na tvar sedací soupravy, nebo se světelnými tečkami ve skleněné desce jídelního stolu.

Obr. 32

Skleněný stůl s integrovanými LED diodami, design Ingo Maurer.

Zdroj: Ingo Maurer

9.1.2 LED diody a koupelna

Ani výrobci koupelnového zařízení neopomíjejí LED diodová svítidla. Standardem jsou vany i sprchové kouty, kde mají nejen estetický, ale i léčebný význam. Díky tomu, že můžeme měnit barvu LED diodového světla, vzniká takzvaná chromoterapie. Metoda využívá barvy k harmonizaci fyzické, psychické a emoční stránky osobnosti. Setkat se už můžeme i se sprchovými a umyvadlovými bateriemi s tímto zdrojem světla. LED diody ovšem mohou zkrášlovat koupelnu i jiným způsobem. Koupit totiž lze pásy, které jsou kvůli bezpečnosti zalité v pryskyřici a ty pak dle přání použít. Působivé jsou ve sprchovém koutě nebo lemující odtok vody. Relaxační atmosféru získáme i pod-

svícením vany, jejíž čelní panel může být z průsvitného materiálu, samozřejmě jsou nasvětlené integrované police, niky ad.⁴⁹

Obr. 33 LED diody integrované ve vodovodní baterii prosvěcují vodu různými barvami. Zdroj: Hansa

9.1.3 Shrnutí

Díky světlu můžeme docela snadno proměnit celkový vzhled a atmosféru interiéru. Co víc už by nám tedy mělo k rychlé proměně našeho domova pomoci, než právě LED diody? Hodí se takřka kamkoli, mají nízkou konstrukční výšku, dlouhou životnost, téměř nulovou poruchovost, dostatečnou svítivost a nízkou pořizovací cenu. Ne neprávem je už několik let nazýváme světlem budoucnosti.

9.2 Televizory

Zvykli jsme si přijímat až několik desítek programů na velmi tenkých přístrojích s úhlopříčkou obrazovky až 65 palců. Jejich samozřejmým vybavením je vestavěný digitální tuner schopný přijímat pozemské digitální vysílání. Nejvíce sledovaným parametrem je úhlopříčka obrazovky, která je nabízena nejčastěji od 13 do 46 palců (1 palec = 2,54 cm) a poměru obrazu. Širokoúhlé televizory mají poměr stran obrazu 16 : 9, normální 4 : 3. Dále se zajímáme o

⁴⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Lenka. LED diody dobyly svět. *Moderní byt*, roč. 2008, č. 3, str. 34-44, ISSN 1211-6637

rozlišení, které udává, kolik bodů je displej schopen zobrazit. Platí, čím větší, tím lepší. Současné televize s největším rozlišením mají označení HD Ready, které dokážou zobrazit 1024 x 768 bodů, nebo Full HD zobrazující dokonce až 1920 x 1200 bodů.⁵⁰ Důležitým faktorem je i pozorovací úhel, tj. maximální úhel, ze kterého lze pozorovat obrazovku, aniž by byl obraz nějak zkreslen. Výběr přístroje posuzujeme též podle maximálního jasu a kontrastu obrazovky, přičemž platí -- čím vyšší hodnota, tím lépe. Do současné domácnosti si můžeme pořídit takzvané „plazmové“, „LCD“ nebo nově i „LED“ televizory, lišícími se od sebe technologií zobrazení obrazu.

9.2.1 Plazmové televizory

Plazmový televizor má plochou obrazovku s miliony malých buněk mezi dvěma skleněnými panely, které jsou naplněny směsí vzácných plynů. Plyn v buňkách je elektrostatickým nábojem měněn na plazmu, která poté vyzařuje světelnou energii. Každý tento bod na obrazovce září jednou ze tří základních barev, ze kterých se sestavuje výsledný obraz. Každý bod obrazu je tedy samostatným zdrojem světla. Plazmový televizor se hodí jako domácí kino do tmavších pokojů, kde vynikne jejich vysoký kontrast a sytá černá, nabízí také vysoký kontrast při sledování z libovolného úhlu. Nevýhodou je postupné vypalování obrazu na stínítko obrazovky. Příjemné není ani odrážení slunečních paprsků od skla obrazovky a výrazně vyšší spotřeba elektrické energie (280 až 400 W). Obrazovky plazmových televizorů jsou k dostání s velikostí obrazovky od 37 do 65 palců (1 palec = 2,54 cm).⁵¹

9.2.2 LCD televizory

LCD televizory mají tenkou a plochou obrazovku složenou z barevných bodů z tekutých krystalů (LCD = liquid crystal display) ve vrstvě před zdrojem světla. Každý jednotlivý bod vzniká skládáním tří barevných segmentů a toto celé je podsvíceno katodovou zářivkou, zajišťující perfektní jas. Přesné uspořádání pixelů pak umožňuje dokonale ostrý obraz. Důležité je zdůraznit, že vše

⁵⁰ Konzultace s ing. Václavem Zahradníkem

⁵¹ Konzultace s ing. Václavem Zahradníkem

při denním světle. Výhodou LCD televizorů oproti plazmovým jejich velmi dlouhá životnost (nevypalují se) a nižší spotřeba elektrické energie. Nevýhodou je nižší kontrast a menší pozorovací úhel.⁵²

9.2.3 LED televizory

LED televizory jsou sice novinkou na našem trhu, nicméně nejsou žádným novým typem zobrazovačů, ale spíše speciální kategorií LCD televizí, které pro podsvícení používají technologii LED diod. LCD televize měli v počátcích problémy s nízkým kontrastem, zejména se zobrazením temné černé barvy (kvůli podsvícení zářivkami), což díky diodám odpadá. LED TV jsou schopné zobrazit širší barevné spektrum s velmi vysokým kontrastním poměrem a nabízejí obecně velmi jasný a ostrý obraz s živými barvami. Nejlepší podání obrazu nabízí RGB LED podsvícení. Rozdíl je v použití barevných diod (červená, 2x zelená a modrá) namísto klasických bílých LED diod. Běžný uživatel, kromě velmi jasného obrazu, hluboké černé barvy, ostřejšího a plynulejšího obrazu ocení zejména mnohem nižší spotřebu elektrické energie (až o 40% oproti běžným LCD TV). Zároveň přijde vhod také užší a lehčí profil panelu, který je možno zkonstruovat díky nízkým LED diodám.⁵³

9.2.4 Televizor 3D

Film ve 3D, tedy trojrozměrný, mohli diváci poprvé vidět už v roce 1922 a už v srpnu 1928 byla v Londýně světu představena první stereoskopická 3D televize. Přestože bylo v padesátých letech minulého století natočeno pro technologii 3D nespočet filmů nijak zvlášť se v domácnostech neuchytila. A to ani v 70. a 80. letech 20. století, kdy se filmaři pokusili o její vzkříšení, ale to samozřejmě v tehdejším kapitalistickém západě. V Československu tuto technologii znalo jen několik odborníků. O to větší zájem je ovšem o tuto staronovou televizi v současné době. Znovu se začínají točit filmy pro 3D vysílání, které se typicky vytvářejí dvěma kamerami. Jimi se zaznamenává lehce odlišný obraz v rámci úhlu pohledu levého a pravého oka. Abychom při promítání do-

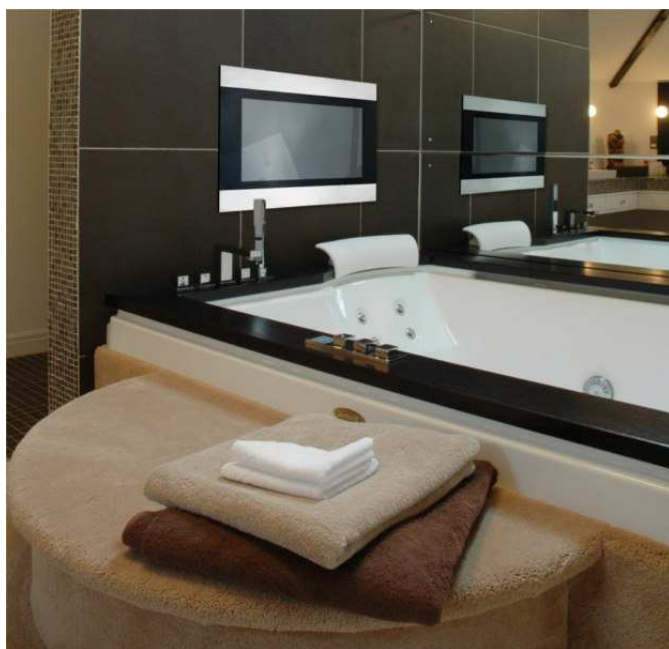
⁵² Konzultace s ing. Václavem Zahradníkem

⁵³ Konzultace s ing. Václavem Zahradníkem

cílili toho, aby správný snímek šel do správného oka, musíme použít určitou metodu. Liší se od sebe tím, jak je scéna přicházejícího videa zakomponována. Základní rozdělení 3D technologie je bez použití brýlí pod názvem autostereoskopické zobrazování nebo známější s použitím speciálních brýlí zobrazování stereoskopické.

9.2.5 Televizor v koupelně

S ohledem na bydlení není od věci připomenout, že televizor se zcela regulérně zabydlel i v koupelně. Instalují se sem typy, kterým nevadí vlhké koupelňové prostředí ani přímý styk s vodou. Nejčastěji jsou nabízeny LCD televizory s úhlopříčkou 17 palců (s poměrem obrazu 16 : 9), výrobce u nich kromě standardních funkcí oznamuje hodnotu takzvaného krytí, to znamená odolnosti proti vlhkosti a vodě. Na tomto parametru je například závislá minimální vzdálenost umístění televizoru od vany nebo sprchy. Čím je krytí vyšší, tím je přístroj odolnější a může být blíže k vaně.⁵⁴

Obr. 34

TV v koupelně začíná být samozřejmostí

Zdroj:<http://www.svet-bydle-ni.cz/Files/FckGallery/televize02.jpg>

⁵⁴ZAHRADNÍKOVÁ, Lenka. *Dům a zahrada* [online] [cit. 2012-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.dumazahrada.cz/bydleni/koupelny/2008/6/17/clanky/ve-vane-ale-i-tak-pred-televizi/>>.

9.2.6 Shrnutí

Z pohledu bydlení posouvají současné televizory hranici sledování oblíbeného filmu a to z jednoho prostého důvodu. Technologie i rozměr (zejména minimální hloubka) umožňují přístroj začlenit do obytného interiéru tak, aby nepřekážel, navíc může být obrazovka mnohem blíže od místa, ze kterého hodláme obrazovku sledovat. Klasické televizory totiž bylo nutné umisťovat od sezení ve vzdálenosti odpovídající pěti až sedminásobku délky úhlopříčky obrazovky. Byla-li úhlopříčka 60 cm, televizor musel být ve vzdálenosti přibližně třech až čtyřech metrů od sedací soupravy. Takové pravidlo v dnešní době odpadá. V současnosti platí, že vhodná úhlopříčka by se měla rovnat zhruba třetině pozorovací vzdálenosti.

9.3 Současná fotografie

Digitální fotografie se v našem životě stala naprostou samozřejmostí, což s sebou přináší mnoho nových možností a potřeb. Jednou z nich je její odlišná prezentace. Už to není jen domácí počítač, v poslední době se stále vyšší oblibě těší digitální fotorámečky, které pojmu mnoho stovek fotografií. Lze v nich listovat ručně, nebo spustit automatickou slideshow, budeme-li ho využívat právě jen jako rámeček, pak jednoduše ponecháme v okně vybranou fotografii, pokud nás snímek omrzí, snadno přepneme na jiný. Některé fotorámečky dokážou přehrávat videozáznamy, podbarvit slideshow zvukovým doprovodem ve formátu MP 3, můžeme je ovládat dálkovým ovladačem nebo využít funkce hodin, budíku či kalendáře. Technické parametry se velmi různí. Vybrat lze z několika úhlopříček v závislosti na použití. Na noční stolek bude stačit třípalcový display, na pracovní stůl sedmipalcový (takřka adekvátní papírové fotografii 10 x 15 cm) a na zeď nejlépe desetipalcový. Existují ale i další rozměry. Kapacita interní paměti se také velmi různí. Některé rámečky dokážou pojmout i více než tisíc fotografií. Většina z nich má samozřejmě čtečku paměťových karet, USB porty a některé lze plnit pomocí Bluetooth. Na trhu jsou také fotorámečky s Wi-fi připojením. Funkce jako úprava jasu, nastavení časo-

vé prodlevy při slideshow či automatické vypnutí a zapnutí bývají samozřejmostí.⁵⁵

9.3.1 Shrnutí

Klasické rámečky na jednu papírovou fotografii jsou přežitkem. V moderní domácnosti se můžeme těšit z rámečků, které pojmu až tisíc fotografií, přičemž vystavený snímek pouhým kliknutím vyměníme. Jak jednoduché, a přitom jsme-li vyznavači klasického interiéru, můžeme si na svou polici pořídit rámeček v daném stylu, čímž do našeho teritoria vstoupí 21. století, aniž by to bylo na první pohled patrné.

9.4 Inteligentní domácnost

Pod již docela vžitým pojmem „inteligentní domácnost“ se skrývá velmi propracovaný systém umožňující kontrolu veškerého zařízení, které ke své činnosti využívá elektrickou energii, nebo jej lze její pomocí ovládat. V praxi to znamená, že propojujeme všechny tyto systémy do jednoho společně říditelného celku. Díky němu pak můžeme libovolně programovat funkci každého z nich, čímž vytváříme různé režimy pro celý byt, nebo třeba jen pro jednu místnost. Pomocí jediného tlačítka tak navolíme režim (takzvanou scénu), který je vhodný třeba pro spánek, večeři, sledování televize, návštěvu nebo pro čas dovolené. Každá scéna obsahuje vše od požadované teploty a světla až po donášku potravin či obsluhu audiovizuální techniky. Zajímavostí jsou v tomto ohledu voděodolné ovládací systémy, kterých je na trhu celá řada. Můžeme si tak dopřát třeba ovladač hlasitosti vestavěný do vodovodního kohoutku, nebo voděodolný LCD displej s vyhřívaným sklem. Systém ovládáme nejčastěji pomocí dotykového panelu nebo bezdrátovým dálkovým ovládním, ale pro vzdálený dohled a kontrolu nad naším domovem můžeme využít i telefon nebo internet. Technologie inteligentního domu vyžaduje v porovnání s klasickou instalací značný objem kabeláže. Dostupné jsou i bezdrátové sítě, mají však nevýhody

⁵⁵ POLOMOVÁ, Jana. Oživlé obrázky. *Moderní byt*, roč. 2008, č. 8, str. 132-135, ISSN 1211-6637

například nižší spolehlivost nebo nižší rychlost. Obsluha centrály bývá jednoduchá, jinak by se uživatelé nechtěli počáteční vysokou částku investovat. Funkce vypínačů totiž nejsou neměnné, majitel si je může docela snadno nastavit podle aktuální potřeby.⁵⁶

9.4.1 Shrnutí

Kvůli nárůstu moderních technologií a tím zvýšeného počtu nejrůznějších ovladačů v našich domácnostech, byla jen otázka času, kdy výrobci přijdou s možností jak tyto systémy ovládat pomocí jediného. První pokusy sahají již několik desítek let dozadu, ale až v dnešní době můžeme s lehkým srdcem říci, že jsou minimálně poruchové a jsou využitelné bez větší námahy. Počáteční vyšší investice se vrátí v podobě ušetřených nervů s ovládním všech „ovladačů“, přičteme-li i výhodu v pomoci při zabezpečení domova před vloupáním a díky důmyslnosti systému spořicí energii (a tedy financí), pak je až s podivem, proč tyto systémy nejsou standardním vybavením našich domovů.

9.5 Relaxace v podobě domácí masáže

Doba zapříčinila, že jsme zatoužili po počitcích z masáže doma, ve svém soukromí a bez zbytečné ztráty času v podobě dojíždění do různých center. Tam kde vznikne poptávka, najde se rychle i nabídka.

9.5.1 Masáž ve vaně nebo sprchovém koutu

První masážní agregát byl zkonstruován kvůli zdravotním potížím syna italské rodiny Jacuzzi. Původně se zavěšoval na okraj vany, později technici sestrojili první hydromasážní vanu se všemi komponenty zabudovanými přímo do hlavního tělesa. Postupem se zařízení zdokonalovalo. U standardního systému je voda z vany nasávána sacím vtokem, odvedena k čerpadlu, tam urychlena a odtud prochází potrubím do trysek, z nichž je tlakem vstřikována zpět do vany. Podstatným prvkem je tryska, v níž se mísí voda se vzduchem. Směs musí být dostatečně promíchaná a bublinky velmi jemné. Standardně jsou trysky směrově nastavitelné a lze regulovat tlak vody a množství přiměšované-

⁵⁶ POLOMOVÁ, Jana. *Moderní byt*, roč. 2009, č. 1, s. 88-90. 1211-6637

ho vzduchu. Celý masážní systém je uzavřený, znamená to, že napuštěná voda cirkuluje dokola a vypustí se až po použití. Je důležité, aby po vypuštění nezůstalo ve vnitřním systému žádné nebo minimální množství vody. Hydromasážní vany mohou být navíc ještě vybaveny na dně vany vzduchovými tryskami, jimiž do prostoru vchází vzduch (tzv. perličková lázeň). Efekt není masážní, jejich úkolem je navodit atmosféru pro relaxaci.⁵⁷

Do stávajícího sprchového koutu můžeme instalovat sprchový panel, jehož součástí jsou kromě hlavové a ruční sprchy také boční spršky, které pokožku prokrvují. Pořídit můžeme také samostatný sprchový box, vybavený standardně ruční a hlavovou sprchou, masážními tryskami a elektronickým ovládním. To dovoluže naprogramovat různé typy masáží (klasickou, postupnou, masírující tělo odshora dolů a naopak, skotské stříky aj.) k nim přidat vlahý deštík z hlavové sprchy a třeba pustit hudbu z vestavěného rádia. O třídu výš jsou sprchové altány vybavené navíc poklopem. Jejich součástí je také vyvíječ páry s nádržkou pro vonné esence (eukalyptové, bylinky aj.). To má blahodárné účinky na dýchací cesty, samotná pára pak také na pokožku. Výhodou je, že pára se utvoří během krátké chvíle (cca 3-5 minut), takže uživatel nečeká a zbytečně se nezdržuje.⁵⁸

Obr. 35

Luxusní hydromasážní vana

Zdroj: <http://www.topvany.cz/wp-content/gallery1.jpg>

⁵⁷ HAKLOVÁ, Lenka. Blahodárná masáž. *Moderní byt*, roč. 2004, č. 12, str. 88-96, ISSN 1211-6637

⁵⁸ HAKLOVÁ, Lenka. Maximální pohodlí. *Moderní byt*, roč. 2004, č. 4, s. 42-48, ISSN 1211-6637

9.5.2 Masážní křesla

Masáž si v domácím prostředí můžeme dopřát také v křesle vybaveném speciálními mechanismy uvolňující svaly na zádech a šíji, případně i nohách. Pro doma jsou ideální modely, u kterých můžeme nezávisle na sobě polohovat sedák a opěrku zad. Tím totiž získáme obrovské množství variant poloh sezení, které můžeme využívat při relaxaci, četbě, sledování televizoru atd. Standardně jsou křesla vybavena třemi základními masážemi – tzv. protahovací, poklepovací a hnětací, další už jen zvyšují komfort výrobku (např. roztírací). Některé modely umožňují masáže vzájemně kombinovat. Podstatné je, abychom mohli snadno ovládat intenzitu masírování (až 5 stupňů), přičemž masáž by neměla být příliš silná, ale dostatečně razantní a na zádech rovnoměrná. Luxusní modely jsou vybaveny speciálním mechanismem, který umožňuje v závislosti na váze, tvaru zad a pohlaví uživatele určit intenzitu masáže. Zvolit můžete také program v závislosti na činnosti, kterou jste právě ten den prováděli (sport, sezení v kanceláři atd.). Ovládání je zpravidla dálkové, ideální jsou buď integrované panely v područce nebo bezdrátové spojení.

9.5.3 Shrnutí

Rychlá doba, nezdravé životní návyky (stravování, způsob sezení, pohybu apod.) zapříčiňují u většiny z nás nejruznější bolesti tělesné schránky. Z těchto důvodů si časem domů pořizujeme masážní zařízení, která nám pomáhají napětí a stres odstraňovat a mají na naše tělo blahodárné účinky. Časem jsme ochotní do zařízení investovat nemalé částky, které se promítnou v naší tělesné i psychické pohodě.

9.6 Stmívací systémy

V interiéru plánujeme v jedné místnosti několik různých typů lamp, jejichž směr světla je předem určen a zároveň se vzájemně doplňuje. Pomocí stmívacího systému je můžeme ovládat z jedné centrály, kam jsou přivedeny všechny datové kabely. V praxi to znamená, že určíme světelné okruhy a ty naprogramujeme na ovládacím panelu. Pak už jen stačí zmáčknout příslušné tlačítko a rozsvítí se požadované lamp. Současně můžeme regulovat intenzitu

světla, takže podle potřeby svítíme na sto procent, nebo potřebujeme-li změnit atmosféru, můžeme světlo ztlumit. Každý systém má základní jednotku regulující osvětlení, většina však umí ještě něco navíc. Přiřadíme-li další komponenty, pak můžeme ovládat také žaluzie, připojit domácí kino, nastavit bezpečnostní simulaci apod. Systém se ovládá naprosto jednoduše pomocí tlačítek na integrovaném panelu, součástí některých modelů je také dálkové ovládání. Nová generace těchto systémů se ovládá pomocí malé obrazovky tzv. touch screen, na které je znázorněn půdorys objektu, osvětlení se ovládá pomocí doteku na obrazovce.⁵⁹

9.6.1 Shrnutí

Díky stmívacímu systému dokážeme v jednom momentu ovládat několik různých svítidel, a to včetně jejich intenzity světla. Nejenže docílíme požadované atmosféry, ale zároveň šetříme energii, což je v době cenových nárůstů bezpochyby pozitivní.

⁵⁹ HAKLOVÁ, Lenka. Campari na 230 V. *Moderní byt*, roč. 2004, č. 9, s. 72-78, ISSN 1211-6637

ZÁVĚR

Z pohledu jednotlivce je čtyřicet let dost dlouhá doba. Je to totiž přibližně polovina jeho života, tak proč by ji neměl prožít alespoň trochu podle svých představ? Jenže v době, kterou jsem mapovala, došlo v naší republice k několika zásadním změnám, které měly výrazný vliv na nejrůznější oblasti našeho života. Bydlení nevyjímaje. Podle literatury, ale i výpovědí těch, kteří v době normalizace sháněli byt, nebo ho zařizovali, nebylo jednoduché ani jedno. Byť se komunistická vláda snažila pomocí bytů v panelových sídlištích uspokojit každou rodinu, s ohledem na stavební i finanční možnosti státu, to jednoduše nebylo možné. Vznikla tak živná půda pro korupci, které se v nedostatku všeho bezvadně dařilo. Vzpomenu, alespoň jednu připomínku kolegyně, redaktory MF Aleny Řezníčkové, která v té době pracovala v Domě bytové kultury: „Pamatuji si, že se na objednávku kuchyně stála fronta celou noc a kupující ji obdržel až za rok. Za sedací soupravy ze Skandinávie se bral úplatek ve výši sta procent.“ Dokážeme si to v dnešní době představit? Takovou realitu se ale v dobové literatuře nikde nedočteme. Buď suše radí, jakým způsobem si domov zařídit (ale už se nedočteme, kde zařízení koupit), anebo nám říká, že ke kvalitnímu bydlení nám bohatě postačí panelákový byt. Rodinný dům je zbytečnost. Na základě toho tedy můžu jen konstatovat, že literatura byla zkreslená, tedy od reálného života dosti vzdálená.

A dnes? Pohled na kvalitu bydlení se zcela zásadně proměnil. Nabídka firem je skutečně bohatá, na své si přijdou vyznavači každého stylu nábytku a proto, abychom si ho mohli pořídit, už nemusíme stát dlouhé fronty, ani nikomu dávat úplatky. Moderní technologie navíc umožňují naprosto komfortní a bezpečné bydlení. Existuje i řada kvalitní literatury, a to včetně časopisů, ve kterých se můžeme informovat i inspirovat. Co většinu z nás ale brzdí v koupi zařízení, je finanční otázka. Vybavení bytu je totiž drahé. Existuje sice levnější možnost, která ale nepatří k nejkvalitnějším. Hodí se do doby, než budeme ekonomicky silnější, budeme si moci dovolit kvalitnější zařízení. Otázkou ovšem zůstává, zda o to stojíme.

Na základě dotazníku jsem totiž zjistila, že i ekonomicky průměrně silný Čech rád investuje do dražšího elektronického vybavení tj. koupí si dosta-

tečně velký plazmový, LCD nebo LED diodový televizor, nechybí DVD, hi-fi a další. Samozřejmostí každé domácnosti je počítač. Vyšší částky ale neinvestuje už do samotného zařízení. Rodiny, které se zařizovali už v době normalizace, v ní nechtějí velké změny, zpravidla mění jen to nejdůležitější. A to i přesto, že vše platí hotově. Nejsou tedy výrazně finančně limitováni. Přiznávají, že v době, kdy se zařizovali, se jim zařízení moc nelíbilo a nyní se už o něj nezajímají. To generace, která se zařizuje v současné době, prozrazuje, že se jí nábytek líbí a většinu vybavení financuje pomocí půjček. Na čem se obě skupiny shodli je místo, kde se jim doma nejvíc líbí: křeslo, případně sedací souprava. Nejméně oblíbené místo nebylo uvedeno s dovětkem, že jsou doma rádi.

Seznam použité literatury a zdrojů

- BOHMANOVÁ, A. Dnešní byt a věci kolem nás, Praha: Práce, 1974. ISBN 24-009-74.
- BRUTHANSOVÁ, T., KRÁLÍČEK, J. Czech 100 design icons, Praha: CzechMania, 2005. ISBN 80-239-4817-2.
- CORIAN [online] [cit. 2011-12-17]. Dostupné z WWW: http://corian.cz/Corian/cs_CZ/index.html/.
- FIELD, CH., FIELD, P. Design pro 21. století, Praha: Nakladatelství Slovart, 2004. ISBN 80-7209-619-2.
- GOČÁR, J., TOMAN, J. Architekt a ekonom k socialistickému stylu života. Praha: Svoboda, 1977. ISBN 25-050-77.
- HAKLOVÁ, L. Moderní byt, roč. 2004, č. 7. ISSN 1211-6637.
- HAKLOVÁ, L. Svět koupelen, roč. 2002, č. 2, ISSN 1212-9135.
- HAUFFE, T. Design, Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0284-X.
- HONZÍK, K. Tvorba životního slohu, Praha: Horizont nakladatelství Socialistické akademie ČSR, 1976. ISBN 40-012-76.
- HORČÍK, Jiří. Ekobydlení [online] [cit. 2011-11-07]. Dostupné z WWW: <http://www.ekobydleni.eu/tag/stavebni-materialy/>.
- HUBATOVÁ-VACKOVÁ, L. Husákovo 3 + 1: bytová kultura 70. Let. Praha: VŠUP, 2007. ISBN 80-86863-21-2.
- HUMM, O. Nízkoenergetické domy, Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN: 80-7169-657-9.
- KADLEC, J. Domov, roč. 1981, č. 3. Registrační číslo 46 471.
- KARASOVÁ D., [online] [cit. 2011-09-18]. Dostupné z WWW: <http://www.designcabinet.cz/ubok-praha-1959/>.
- KARASOVÁ, D. Dějiny nábytkového umění. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-339-5.
- KOBOSIL, K. Český design 1990-2005, Brno: Design centrum České republiky, 2005.
- KOUDELKOVÁ, Dagmar. Design kabinet [online] [cit. 2011-11-04]. Dostupné z WWW: <http://www.designcabinet.cz/sektorovy-nabytek-narodniho-podniku-interier-praha/>.

LAMAROVA, M. Český design 1980-1999, Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum, 1999. ISBN 80-7101-038-3.

MARMOLEUM [online] [cit. 2011-12-18]. Dostupné z WWW: <http://www.marmoleum.cz/slozenimaterialu.php/>.

MERGL, J., PÁNKOVÁ, L. Moser 1857-1997. Vydala sklárna Moser 1997.

POLÁKOVÁ, O. A KOLEKTIV. Bydlení a bytová politika. Praha: Ekopress, 2006. ISBN 80-86929-03-5

POLOMOVÁ, J. Moderní byt, roč. 2009, č. 11, ISSN 1211-6637.

SEDLÁKOVÁ, R. Česká architektura 1945-1995. Praha: Obec architektů, 1995.

STATISTICKÝ ÚŘAD [online] [cit. 2012-01-25]. Dostupné z WWW: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/8D002CE667/\\$File/t1419097.pdf/](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/8D002CE667/$File/t1419097.pdf/)

TVRDOHLAVÍ [online] [cit. 2011-08-11]. Dostupné z WWW: <http://www.tvrdohlavi.cz/>.

ZAHRADNÍKOVÁ, L. Moderní byt, roč. 2008, č. 3, ISSN 1211-6637.

ŽIŽKOVÁ, L. Design kabinet [online] [cit. 2011-09-11]. Dostupné z WWW: <http://www.designcabinet.cz/frantisek-vizner/>.

ŽIŽKOVÁ, L., FIŠER, J., KOUDELKOVÁ, D. Český interiér a nábytkový design, Praha: Prostor-architektura, interiér, design, 2000. ISBN 80-902736-1-0.

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam obrázků

Obr. 1	Typologie katastrálních území Prahy	15
Obr. 2	Sektorový nábytek Universal.....	18
Obr. 3	Sektorový nábytek U 450	19
Obr. 4	Kuchyň Betina	19
Obr. 5	Kuchyň Asta	19
Obr. 6	Typický obývací pokoj ze 70. let 20. Stol	21
Obr. 7	Typická dekorace obývacího pokoje	22
Obr. 8	Sofa Tlející list.....	31
Obr. 9	Akryl na plátně, S. Diviš, Tvrdohlaví	31
Obr. 10	Židle Softhard	31
Obr. 11	Mohyla	31
Obr. 12	Soubor Cladia	34
Obr. 13	Soubor Diana	34
Obr. 14	Soubor Gina	35
Obr. 15	Váza od Vladimíra Jelínka.....	35
Obr. 16	Váza od Vladimíra Jelínka.....	35
Obr. 17	Váza Přibilka	37
Obr. 18	Propojení kuchyně s obývacím pokojem.....	39
Obr. 19	Polyfunkční prostor propojený s exteriérem.....	40
Obr. 20	Rohová vana	40
Obr. 21	Váza Waterproof.....	41
Obr. 22	Kelímek Pure	41
Obr. 23	Stojací lampa PUR.....	42
Obr. 24	Lžička Anežka	42
Obr. 25	Obytný soubor Na Krutci.....	48
Obr. 26	Wiggle Side Chair.....	51
Obr. 27	Ostrůvek z corianu	57
Obr. 28	Reproduktor Chobot	58
Obr. 29	Současný moderní interiér	61

Obr. 30	Propojená koupelna s obytným prostorem	61
Obr. 31	Křeslo Fuga.....	61
Obr. 32	Skleněný stůl s LED diodami	64
Obr. 33	LED diody integrované ve vodovodní baterii	65
Obr. 34	TV v koupelně	68
Obr. 35	Hydromasážní vana	72

Seznam tabulek

Tab. 1	Počet dokončených bytů v České republice 1989-2010	46
Tab. 2	Spotřeba vody v domácnosti.....	53

Seznam příloh:

Příloha A – Dotazník.....	I
---------------------------	---

Příloha A – Dotazník

		Léta 1970 -1989	Léta 1989-2012
1	Máte v obývacím pokoji nábytkovou stěnu? Pokud ano, od jakého výrobce?		
2	Jak vypadá vaše sedací souprava? (rozkládací, rohová, trojseď + křesla apod.) Znáte výrobce?		
3	Jaký máte televizor a kde je umístěný?		
4	Kolik svítidel se nachází ve vašem obývacím pokoji? Jaké mají zdroje světla?		
5	Jakou podlahovou krytinu jste v obývacím pokoji zvolili na zem?		
6	Jaké technické zařízení je součástí obývacího pokoje? Od jakých výrobců?		
7	Chtěli byste něco v obývacím pokoji změnit? Pokud ano co, a proč to nezměníte?		
8	Je součástí ob. pok. i jídelní stůl? Pokud ano pro kolik lidí a jak je možné, že se vešel? (spojená kuchyň s obývacím, dostatečně velká místnost apod.)		
9	Nabízí trh takové bytové zařízení, které se vám opravdu líbí?		
10	Je bytové zařízení finančně dostupné, případně jakým způsobem ho pořizujete? (splátky, za hotové)		
11	Jaké je vaše nejoblíbenější místo v bytě?		
12	Jaké je vaše nejméně oblíbené místo v bytě?		

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lenka Zahradníková

Obor: Sociální a masová komunikace

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Vybavení domácnosti před rokem 1989 a dnes analýza uspokojování potřeb vytvořených trhem

Rok: 2012

Počet stran: 83

Celkový počet stran příloh: 1

Počet titulů české literatury a pramenů: 17

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 3

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: PhDr. Aleš Bříza